КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(СВЕТ)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛИ 1923 ШЕРА ДЕНЗ | 80 (4371). | ШОАТТА, 4 июль 1970 шу. | Мах 2 кеп.

ДАЬХЕН СОВГІАТАШ — КОСМОСА ТУРПАЛАШТА

«Союз-9» яхача космически кема тІа йІаьххачa хана орбитальни викъ толаме чакхбаккхарах, цу хана депали турпалаш гойтарах 1970 шера СССР Лакхехьарча Совета Президиума шоллагІа «Дешо седкъа» беинаб Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. Николаев Андриян Григорьевича, хІаьта Ленина орден а «Дешо седкъа» яха медаль а луш Советски Союза Турпал яха цІи еннай летчик-космонавта нов. Севастьянов Виталий Ивановича.

* * *

«Союз-9» яхача кема тІа космически викъ барах 1970 шера 3 июнерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагІа «СССР летчик-космонавт» яха цІи еннай Советски Союза гражданина нов. Севастьянов Виталий Иванозича.

ТАСС.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1970 шера 2 июле хьайийллар КПСС Центральни Комитета Пленум.

Пленумо ладийгІар «Юрта боахама даькъера парте аргІанара декхараш» яхача КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева докладага.

Пренеех къамаьлаш дир: нн. П. Е. Шелеста — Украина Компарте ЦК хьалхарча секретара, Г. С. Золотухина — КПСС Краснодарски крайкома хьалхарча секретара, Д. А. Кунаева — Казахстана Компарте ЦК хьалхарча секретара, Г. И. Воронова — РСФСР Министрий Совета председателa, А. В. Коваленкос — КПСС Оренбургски обкома хьалхарча секретара, Б. Е. Бутома — СССР кемаш деча промышленноста министра, Ш. Р. Рашидова — Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретара, Т. К. Мальбахова — КПСС Черсий - Балкхарой обкома хьалхарча секретара, П. М. Машерова — Белорусе Компарте ЦК хьалхарча секретара, А. В. Георгиева — КПСС Алтайски крайкома хьалхарча секретара, В. П. Мжаванадзе — Грузе Компарте ЦК хьалхарча секретара.

КПСС ЦК Пленумо болх дІахо бу.

* * *

1970 шера 3 июле КПСС Центральни Комитета пленумо болх дІахо бир.

Нов. Л. И. Брежнева «Юртбоахама хьакъехьара парте аргІанара декхараш» яхача докладах пренеех къамаьлаш дир нн. И. И. Бадюла — Молдаве Компарте хьалхарча секретара, Н. К. Байбакова — СССР Министрий Совета Председателa заместителa, СССР Госплана Председателa. Ф. С. Горячева — КПСС Новосибирски обкома хьалхарча секретара, З. М. Нуриева — СССР заготовкай министра, Т. Усубалиева — Киргизе Компарте ЦК хьалхарча секретара, М. П. Васильева — КПСС Белгородски обкома хьалхарча секретара, Л. А. Костандова — СССР химически промышленноста министра, А. Э. Восса — Латве Компарте ЦК Хьалхарча секретара, А. И. Шибаева — КПСС Саратовски обкома хьалхарча секретара, В. В. Мацкевича — СССР юрта боахама министра, Н. М. Мирошниченкос — КПСС Воронежски обкома хьалхарча секретара, В. И. Долгиха — КПСС Красноярски крайкома хьалхарча секретара, Е. Е. Алексеевске — СССР мелиорацен хин боахамен министра, М. М. Кобыльчака — Украина КП Кировоградски обкома хьалхарча секретара.

* * *

Заседани йистейоалаш тІехьара дош оалаш къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева.

КПСС Центральни Комитета Пленумо цІра барт болаш тІайийцар «Юрта боахама хьакъехьара парте аргІанара декхараш» яха соцам.

Цуйца чакхбаьккхар Пленумо шин болх.

КХАШ ЛЕЛАДЕРИЙ СИЙЛЕН ДЕКХАР

ХьатІакхьчод лаьттанцара балхаш дераьшта эггара бехктоккхамегІа йола ха — ялат чуэца доладенад. КІимерсаца чакхбоал бІарчача шера дукхача наха баь болх, лоархІам бу шоай къахьегамах хьаннцпачун. Шудухьа хІара колхоза, совхоза къахьегамхошта чІоаггІа лоархІаме гІулакх да Ленински юбилейна шера дІахийна ялат ханнахьа а хІама це дойташ а чуэцар.

Пятилетка чакхйоалача шерара ялат ханнахьа чуэцар чІоаггІа лоархІаме гІулакх а лоархІаш, КПСС Центральни Комитето СССР Министрий Советои тІайийцаб «1970 шерара ялат чуэцалгени юртбоахама продуктош кийчъелген Іалашдара де деларех» бола соцам. Юртбоахама шера юкъе эггара согатагІа а бехктоккхамегІа а кампани чакхъяьккхара партийни, советски, юртбоахама организацей де деларий шерра програма а ца соцам. КПСС Центральни Комитето СССР Министрий Советои чІоаггІа лоархІаме хет колхозаш, совхозаш, ялат кийчдечи транспортнии организацеш укх шера кІимарса ханнахьа кийчъялари лоацачa хана ялат чуйца даккхари. Соцам тІа белгалъяь хІа механизаторий, шоферий, ялат ханнахьа чуйца даккхар шоаех тийша долча берригача кхьча нах аьа балха безам тІабахийтара чакхъяха еза материальни а моральни а мероприятеш.

КПСС Центральни Комитето СССР Министрий Советои цу соцам тІа хьахойт 1970 шера ялат, техничесни культураш хьуякъъяра, ханнахьа а хІама ца дойташ а уж чуяра, кховчам болаш довкъер кийчдара партийни, советски, юртбоахама, комсомольски, профсоюзни организацеша, колхозхошеи совхозий болхлошея шоай низ кхоберг ца хьларах шоаш тешилга.

Вай республика кхешка ка бола ялат чуэцаш латт. Цигара хьаухача хоамаша тешал ду из болх беш боахкача наха шоай низ ца кхобеш къахьегаш хилара. Укх шера ялат чуэца болалуш Гудермесски районерча «40 лет Октября» колхоза колхозхошеи специалистащеи кхайкарал даьдар района юрта боахама къахьегамхой сихен доа ца деши ялат чуэцара тІехьехаш. Цу гІулакха хІокхам гойт колхоза къахьегамхоша шоаш. Деррига ка бола ялат чуйца а пачхьалкхенга из дохкаре план кховчашъяь а бьнцаб боахам. Пачхьалкхенна дІакая совгІа ялат дІалуш ба колхозхой хІанз.

Шерра дІадоладеннад ялат чуэцара балхаш Шелковски района боахамашка. Мукх чуйца болланехьа хьакхе а арда а болабеннаб укхаза керттера ялатий культура — гурахь дийна кІа. «Красный пахарь» колхозе кІимерс болабелча денз хьекха Іодиллад ши эзар гектара тІара ялат, пайх эзар гектара тІара дар ьерда баьннаб. Колхоза керттерча хьетта хьачукхаьчад 2450 тонн ялат.

Ялат чуэцаш латт Грозненски, Наурски, Надтеречни, Сунженски, Шаьла, Урус - Мартана, МалгІабика, кхьча районаша, Массанахьа а йиш я хІанз ялат чуэцара балхаш шерра дІадоладе.

Дукха новкъа а воаиаш 11—12 балха дийнахь деррига ка бола ялат хьаккхара а ардара а мел яша техника йолаш я вай республика колхозашкеи совхозашкеи. ДукхагІа долча боахамашка комбайнаш, кІа хьокха машинаш, ялат цІендуи из тІадоттен механизмаш соаккарчул дикагІа кийчъяь укх шера балха. Дукха гІулакхаш даьа чуэцача хана ялат ца дойтара — массанахьа а чІоаггІа теркам тІабахийтаб комбайнашта герметизацин регулировкен ара,

Партийни советски организацей а юртбоахама органий а керттера декхар да хІанз ялат чуэцара балхаш дика вІаштІехьдаьккха чакхдахар. Кхашкарча балхий конкрет бокъонца бола лелаш хила еза. ЧІоаггІа теркам тІабахийта беза боахамий кулгалхошеи специалистащеи ялат чуэцара балхий дикагІа йолча методашта — комбайнаш групповой къасапе пайда эцара. Балхаш нийъакиена тІаькьа бюллагІдар а бен вІаштІехь-тІехьа дара (комбайнашта тІехьа лела еза ка хьегуллеш йола трейлераш, мукъадаьнна лаьтта кийчде деза шоллагІа юча культураш). ЧІоаггІа лоархІаме да ялат оардаш хьайоала кагаш доаказа Іа доаккхаргдолча дІаоттаар.

Цхьайолча моттигашка ялат дийжад, из чІоаггІа новкъа да механизатораша. ХІанз а тІехьлаш цу тайпара ялат хьакха комбайнаш кийч ца яьна сиха цу гІулакхга хьажа. Цахаддаш лоаттаде деза комбайнашта, тракторашта, кхьча машинашта техничесни гІулакх, доагІачул совгІа цхьа сахьат даккхийта йиш ца царга сайца латташ. Къаьстта лоархІаме да агрегаташка шин сменах болх байтар.

Цхьадолча боахамашка тІехьадоах аьрда ялат из дІайдеча пункте дІе а дикьа Даьхен амбарашке хІачутасар. Из нийса дац. Колхозий а совхозий а кулгалхойи специалистийи керттера декхар да аьрла ялат цІендаь доалташехьа заготовительни пункте дІакхачийтар. Из гІулакх дукхачи даьъе шоферех тийша да. Уж ба машина ко бе доалларош а из шоай хьаштдолча тайпара чехка а шорта а лелае йиш йоаш а. Цар декхар да хІара дийнахь хІара машинага боаттІара тайпара болх байтар. Боахамий кулгалхоша Іалашие деза царна эш хьалаш.

Ялат деррига халкъа рузкъа да. Из цхьа ка ца буташ чудар, цун хІара килограмм лораяр вай механизаторий, шоферий, берригача къахьегамхой декхар да. Цу гІулакха чІоаггІа оарцагІа боала беза халкъа тІехьожамхойи комсомольски прожектористаши. Цар посташ хила еза массанахьа а. Уж хьажа беза ялат цІена чуэций, хьаттошка а ялат дІайдеча пункташка а дІакхуьйлаш доацой, массанахьа а цун кхойбой.

Дукха наx ба хІанз ялат чуэцаш кхашка. Царна массанахьа Іалашде деза культурно - бытови хьалаш. Партийни организацей декхар да партийно - политически балха еррягача формаех пайда а эцаш, социалистически къ шерра йоаржаяр, хІара денна баьча балха итогаш а еш.

Ялат чуэцара балхаш массеха дийнахь чакхдаха дезаш да. Цхьабакъда цу деноех тайше ба хьувкъам бахьан диззача шера лоаттабаьча къовсамах хьалулашдар. Берригa низ тІабахийта беза ялат чуэцара балхаш толамца чакхдахара.

ЯЛАТ ДАЬХЕННА ЧУТЕССАД АМБАРАШКА

Гуракь райна ялат чуэца доладаьча хана денз дукха денош хийнад йевчаш йахана болх бе йиш йоацаш. ХІаьта а денгара - денга лакхлу вай республикин пачхьалкхенга ялат дохкара темпаш. Иштта, цхьан 30 июле ялат йиэцача пункташна боахамашкара дІанкхаьча ялат 2775 тоннага дІакхаьчар.

Массанел дукхагІа ялат дехи пачхьалкхенга укх деношна Наурски района боахамаша. ЦхьоагІча июле пачхьалкхенна, хьажкІаш йоацаш, 24—39 тонн ялат дІа а денна, шера план 60 процент кхоачашъяьй цар. Цул совгІа пачхьалкхенгара дукагІа мійша хинна 542 тонн ялат а дІаденна баьннаб уж. Цу района «Красное знамя» колхоза къахьегамхой хІанзале кІа дохкара план 102 процент кхоачашъяь баьннаб. хІаьта из культура дІахо йохкаш а боахам. Цу тайпара пачхьалкхенга кІа дохкара план 113,4 проценти мукх бехкара план 104,5 проценти кхоачашъяьй Шелковской района «Красный пахарь» колхозо. Шин дийнахь кхоачашъяьй пачхьалкхенга кІа дохкара план Гудермесе района «40 лет Октября» колхоза коллективо. Планах 500 тонн дехка езача 550 тонн кІа дехнад цар Даьхенга.

Вай республика боахамашта юкъе эггара хьалха пачхьалкхенга мукх бехкара план кхоачашъяьр Ачхой - Мартана района Лермонтовски совхоза кхаш лелахараш ба. Царна тІехьа из дийкар кхоачашдир Сунженски района ХІХ партсъезда цІерагІча «Победа» яхача боахамий къахьегамхоша. ХІаьта пачхьалкхенга ялат дохкара план кхоачашъяьраш вай республика 12 боахам ба.

Белгалдаккха деагІа, вай республика цхьадола боахамаш ший лаьрхІа деношкa пачхьалкхенга ялат дохкаш дац. Иштта дІатеха ялат планаш совгІа дохкар санна лоархІ, 50 процент дукхагІа аьча ду цу боахамашта хІара центнерах. Иштта, Калиновски профтехучилища хІара шера дукха ялат дехи пачхьалкхенга. Цу гІулакха укх сага дахкаргйолаш боацаш а ду цар из. Укх шера 230 тонн кІа дехнад цар. ХІаьта цу ялатех цар эцаргвоа ахча 4 эзар сом да. Цу тайпара, план йоацашехьа 300 тонн мукх дІабеннаб пачхьалкхенга Урус-Мартана района «Гойтинский» совхозо а. ХІаьта хІанзале Даьхенга 9675 тонн ялат дехнад вай республика боахамаша.

РАЙОНА КХАШКАРА ЧУНЙЦАД

Ялат чуэцачеи из пачхьалкхенга доахкачеи республике хьалха латт Наурски района механизатораш. Селхан ІуйранйІа хьча итогаша хьахьекхар района боахамий хьатташкара пачхьалкхен ялат вІачуйийлеча пункташка план 6,5 эзар тонн йолча 3750 тонн мукхи кІай дІакхаьчадга. ХІаьта цу районерча, «Красное знамя» яхача колхоза хІанзале ялат дохкара план кхоачашъяьй. Даьхенга цу боахамо дехка ялат 253 тонн да, планал доагІар 250 тонн мара доацача. Ялат дІахо а дохкаш а колхоз.

Шоай декхар кхоачашде гарга ба «Россия» яхача колхоза механизаторащ а. Укх шера 200 тонн мукхи 800 тонн кІай дохка делаш ба уж. хІаьта хІанзале 800 тонн ялат дехкад. Селхан план кхоачашъяьй боахама кхаш лелдераш.

Геттара дика вІаштІехьдаьхад кхашкара балхаш Ленина цІерагІча колхозе. Укхаза дийнахь а бийсан а чуэц ялаташ. цуьрьа доаццача юкъах горох, фуна лаьрхІа эсларпет. мукх чуйца баьнна а уж культураш пачхьалкхенга йохкара декхараш кхоачашде а кийнад цар. Хьинаре къахьег ялатаи чуэцача колхоза комбайнераша, трактористаша, шофераша. ХІара дийнахь 250 — 300 гектар кІа бард Раслайбеков Михаил Петровича лелаеча комбайно. Укх деношка дахи нуп комбайна тІа агІа каракара тедa цІе яьнтея. Колхоза правлене массехаза премеи еннай лафетаца ялат дІаоза волча Мичиев Сайт-Ахьмада.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ СОВЕЩАНИ

Селхан КПСС Нохч - ГІалгІай обкома заседаней зале идеологически болхлой совещани хилар. Совещани хьайийллар КПСС обкома секретара Х. Х. Бокова. Дакъа лоацаш бар совещане КПСС горкомий райкомий секретараши пропагандак агитацен отделий заведующеши, ВЛКСМ обкома, горкомий, райкомий, республиканск газетий, радиой телевиденеи, книжни издательства болхлой, районни газетий редактораш, кхьбараш. «В. И. Ленин ваь 100 шу дизарца дуззаденнa баьча идеологически балха итогаш гаргарча ханара партийно-пропагандистски массово - политически балха керттера декхараш» яхача темах доклад йир совещане КПСС обкома пропаганда агитацен отдела заведующе П. И. Латышева.

Пренеех къамаьлаш дир КПСС Грозненски горкома секретара С. О. Зоева, КПСС обкома политически дешара Цен заведующе А. Я. Зерувке, КПСС МалгІабика горкома секретара А. Х. Барахоева, «Грозненский рабочий» газета редактора заместителa А. А. Ковалева, КПСС Грозненски райкома секретара Т. М. Ахматхановае, радиой телевиденеи комитета председателa заместителa Х. М. Магомадова, ВЛКСМ обкома секретара О. А. Микиева, республика культура министра заместителa И. Н. Шеповаленкое, «Знание» общества республикански организацe белхтоххамерча секретара А. С. Помакина.

ХАЛКЪА ДУХЬА

РСФСР Лакхехьарча Совета сесси

1 июле Москвахьа Кремлевски Двореце дІахо болх беш хилар ворхІаззагІа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета ворхІлагІа сесси.

Сессе балха юкъе дакъа лаьцар гулбеннараша белаше тІайийнача вовкъестапа Г. И. Воронов, А. П. Кириленкос, А. Я. Пельше, М. А. Суслова, В. В. Гришина.

РСФСР моттигерча промышленноста министра В. К. Успенске «РСФСР моттигерча промышленноста балха хьакъехьа» яь доклад йийшар депутаташа.

Докладах лаьца болеснача пренешки къамаьлаш дир Кемеровски облисполкома председатела хьалхарча заместителa депутата Н. Я. Мирошниченкос, РСФСР Министрий Совета Председателa заместителa депутата Е. Ф. Карповас. Кировски облисполкома председателa депутата Н. Н. Паулина. Цар белгалдоахар, Коммунистически партен правительстван даим советски наьха йоакхо еш хилар. Къамаьлаш даьраша белгабоахар халкъа эша товараш дукхагІа хьадара даькъера моттигерча промышленноста бокха лоархІам, уж дикагІеи дукхагІеи хьадара къаьстта уйла тІаэхийтанза арг на хилар.

Дош лаьдаш къамаьл даьча докладчика В. К. Успенске дІакхайкаяр. сессе яь маьхера практически замечанеши предложенеши РСФСР моттигерча промышленноста Министерства тергаллергхилари Российски Федераце моттигерча промышленноста балха тІаро кхоачамбоаиараш дІалахара да доагІар дергхилари.

Дийнача дешах лаьца массаза раьаз а волаш соцам тІайийцар РСФСР Лакхехьарча Совето. Цу тІа белгалдоаккхa, РСФСР Министрий Совета РСФСР моттигерча промышленноста министерства, автономни республикай Министрий Советий, къахьегамхой депутатий краевой, областной, Московски Ленинградски городской Советий исполнительни комитетий лоархІамегІарча декхарех цаІ культурно - бытовой гІулакхашта лаьрхІан боахаме лелаюн тІехника товараш ма могга дукхагІа хьадалга, бахача наха тІа-тІа дукхагІа эшача халкъо лелаеча товарашта дукхагІа Іалашбеш йола художественни промыслаш дегІакхувлилга хилар.

Соцам тІа белгальяй из декхар кхоачашдара РСФСР моттигерча промышленноста Министерствои советски организацеи чакхъяха еза керттера мероприятеш.

Цул тІехьагІа сессе духа оттадьча дешаех шоллагІдар духа болабелар депутаташ. РСФСР лаьттан кодекса Проекта хьакъехьа доклад йир РСФСР Лакхехьарча Совета юрта боахама дешашта йолча комиссе председателa депутата Н. Г. Маслова.

Советски Союза Коммунистически партен Советски правительстван еррягача пачхьалкхен юкъара декхар массаза лархІа а лаьрхІад, хІанз а лоархІ дерригача лаьттаех лерттІа пайда эцар ца. 1917 шера 8 ноябре ШоллагІча Еррироссийски Советий съездо тІайийцад лаьттах дола ленински декрет — лаьттанна тІера частни доалахье дІайоаккхаши из къахьегача халкъа кара дІалушй хилар хьаккхайкадаь Советски Іаьдала эггара хьалхара лаьттаь закон.

1922 шера РСФСР эггара хьалхара лаьттан кодекс тІайийцар юрта боахаме ахархой кагий боахамаш дукхагІа хиннача хана. Из кодекс тІайийначул тІехьагІа дІаяхача юкъагІа экономике оалаггара эргалонаш а хиннай, лаьттан гІулакхашка хувцамаш а хиннад. Колхозни строй котъяьннай. Вай юрта боахама системе шоашта йоаггІаш йола моттиг дІалаьцай совхозаша. Йоккхий пачхьалкхен механизированни юртбоахама предприятеш шоаш хиларах тарра.

ХІанз республике хьахиннад дІахо толлеш эргадала дезаргдолаш дола лаьттан законодательство. ХІаззара правови нормаш дегІайоалларои кодекс а яь вІашагІтохарои вай лаьттан законодательство практически балха тІа чакхдахара аьттув болашагІа хургда.

Ший доалахьа Іалаьмате йоккхий лаьттан ресурсаш йолаш я Российски Федераци. ДикагІа дола лаьтташ колхозашеи совхозашеи пайда эцаш да, юртбоахама лаьтташ колхозаштеи пачхьалкхен боахамаштеи тІачІоагІдаьд —221,3 миллион гектар, цу даькъе оаха лаьтташ 133,0 миллион гектар. Юртбоахама производства керттера лаьттан фонд из я.

СССР Лакхехьарча Совето тІайийца «ССР Союзен союзни республикайи лаьттан законодательства лардаш» деррига советски лаьттан законодательство цхьан наькъа тІа даккхара даькъе кагІдаьнна доккха хІама да.

Юрта боахама дешашта йолча, законодательни предложенеий, промышленноста, транспорта, бувахама дешашта йолча, гІишлошъярен гІишлой материалий промышленностеи дешашта йолча, коммунальни боахамен моттигаш тоаярен дешашта йолча, Іалам лорадара дешашта йолча, унахцІено лорарен социальни Іалашони дешашта йолча массазарча комиссеша тІадиллдарах Н. Г. Маслова хоам бир РСФСР Лакхехьара Совет хьажийта дІачуеннача лаьттан кодекса Проектах лаьца.

Хьачуенна проект бокъонца кердача еррягача Союза юкъарча лаьттан законо — «ССР Союзен союзни республикайи лаьттан законодательства Лардаша» ма яхара а хІаьта цуша цхьана союзни республикай пурамагІа лаьрхІача лаьттаех пайда эцарах йола дукха положенеш дегІакхувлаш а я.

140 статья чулоацача 11 разделах латт РСФСР лаьттан кодекса Проект.

Хьалхарча разделе хьахьекхараш юкъара положенеш я. Цар чІоагІъю лаьттанна пачхьалкхен доалахье хилара бокъо, хІаьта из вай лаьттан законодательства лард а. Проекта 4 статьяга хьежжа РСФСР-ера деррига лаьтта бІарчача цхьан пачхьалкхен фонда юкъедоагІа, хІаьта из фонд лаьттай укх категореех латт: 1) юрта боахама лаьрхІача лаьттаех; 2) нах бахача моттигашкарча лаьттаех; 3) промышленноста, транспорта, курортий, заповедникий, юрта боахамна доацаш лаьрхІача кхьча лаьттаех; 4) пачхьалкхен хьун фондерча лаьттаех; 5) пачхьалкхен хин фондерча лаьттаех; 6) пачхьалкхен запасе лаьттаех...

Кодекса Проекта тІа ма йора белгалъю лаьттай цу хІара категоре правови режим, царех пайда дикагІа эца безаш хилар теркал а деш.

Проекта тІа хьахьекхай вай лаьттан законодательства лоархІаме принцип — лаьттах мах боацаш пайда эцар. Колхозаша дІалоаца лаьтташ вІалла ха а йоацаш, вешта аьлча даим пайда эца царна тІачІоагІду.

Лаьтташ телярен дІалахарен порядок Проекта тІа бокъонца ше ма йоаггІа къоастальй. Дукхача хьале из порядок нийсагІа вІаштІехьаьккха оттаярах тийша хургда республике лаьттах пайда дикагІа эцара проблема толаме кхоачашъелга.

Проектана юкъе хьу укх тайпара принцип: промышленноста е гІишлошъяра сферана юкъеоаш дола юртбоахама лаьтташ дикагІа ме хул, мах дукхагІа тела беззргба шоашта лаьтта дехаш заявкаш еннача организацей.

Вай законодательства эшаш мел йола бокъонаш ду колхозашта, совхозашта, лаьттах пайда эцача кхьчарна лаьттах пайда дикагІа эцаран интенсивни юртбоахама производствагара йоккхий доходаш яхаран. Лаьттах пайда эцаш мел бераштa цхьетарра йола бокъонаш оттаяьй Проекта 21 статья тІа.

Бокъонашта нийсса законо белгталара декхараш а тІадожаду лаьттах пайда эцарашта, йолхар дІахо оратора. Эггара хьалха шоашта телаш йолча лаьттан участкех пайда дикагІа эца беза лаьтташ лелаераша. Из декхар шин-ше доагІ-доагІача тайпара къоаставеш да юртбоахама лаьтта леладарен юртбоахаме доацаш лаьтта леладарен дакъе.

31 раздела юкъе я юртбоахама гІулакхашта лаьрхІача лаьттаех пайда эцара порядок нийсъеш йолча правови нормай система.

Пачхьалкхен запасерен пачхьалкхен хьун фондерен лаьттаи колхозашта, совхозашта, лаьттаех пайда эцаш болча кхьчарна юкъе дІа-юха декъилга РСФСР Министрий Совето оттаьча порядкега хьежжа деш да. Проекта къаьстта корта колхозаша лаьттаех пайда эцара хетабаьб. Цу тІа хьахьекхад колхозашта тІачІоагІдаь лаьтташ мялагІча тайпара да а боахама чухьа царех пайда эцара порядок а. Къаьстта корта хетабаьб иштта совхозашеи кхьча пачхьалкхен юртбоахама предприятешеи организацешеи лаьттаех пайда эцара а.

Проекта тІа нийсдаьд колхозни дезала (колхозни цІено), болхлоша, гІулакхерча, наха, специалисташа, хІаьта иштта юрташкахьарча моттигашка бахача пенсионерашеи инвалидашеи приусадебни лаьттаех пайда эцара дешаш.

Проекта 66 статья тІа хьдла боарамаш оттадаьд болхлошта, гІулакхерча наха, кхьча гражданашта телачо приусадебни лаьттан участкай.

Проекта тІа хьахьекхай огородаш, бонаш, хІаьта граждански доахан доажаде даьгІенаш телара условеш а.

Проекта кхоалагІча раздела тІа городашка, болхлой, курортни, дачни поселкашкеи юрташкарча нах бахача моттигашкеи лаьттаех пайда эцара бокъонаш. Къаьстта уйла тІаяхийтай городаши кхыйола нах баха пункташи дІахо дегІайоалларан тоярам эшаш дола хьалаш, цу дешах даьца вай парте программа дІадехарашка хьежжа, вІаштІехьдахаза дарг ца хилар.

Гаьнаш агІа лаьтташ къаьстта лоралелчаш да. Цу лаьтташка хьалде йиш яц уж лорадарца, санитарно - гигиенически унахцІено лоаттаярца, бахача наха салаІа моттигаш вІаштІехьъяхарна дуззаденнa доаца цІеноши гІирсаши.

Уж декхараш толаме кхоачашдара дикка доккха новкъостал дергда къахьегамхой депутатий городскойи поселковий Советий а цар исполнительни комитетий а бокъонаш лаьттанцара гІулакхаш кийчдара даькъе шеръяро.

Вай республике, берригача мехка а санна, юрташкарча пункташ ха дІа ме йола чуІеи культурно - бытовойи дикa хьалаш а долаш йола поселкаш хулаш

(Кхиэдоалар 2-чу агІо тІе).

ХАЛКЪА ДУХЬА

(Йистедоаллар. Долалур 1-ча агIо тIа).

латт, белгалдаьккхар докладтица. Проекта 100-ча статья тIа аьннад дIахо дегIайоалаяра перспективи лаьрхIа юрташкарча нах бахача пунктай лаьтташ ккъча лаьттах хьакъоастаду нах бахача пунктащта планировани ярен ийга сIирсаш хьалдарен проекташка хьежжа ву пунктий доазош оттадера наькъаца.

Къаьстта хорта хетаьбь чуIе пIеноши дачин гIирсаши хьалдеча кооперативашта а хIаьта ниттта шолгIа цIеноц хьалдара гражданашта а лаьттан участкаш телара порядок нийсъяра.

Проекта йиълагIча раздела лоаша яъьяй промышленноста, транспорта, курортий, заповедникий, кхы тайпа юртбоахама гIуллакхашта лаьрхIа доацача лаьттай правови режим.

Проекта пхелагIен ялхагIен разделаш пачхьалкхен хьун фондерчен пачхьалкхен хин фондерчен лаьтташта хетаьй. Уж лаьтташ къоастадара нийсса царех пайда эцара порядок а лу, цхьабакъда, уж положенеш къаьст-къаьста ма ярра дегIайоаллалга проекта тIа оттадьдаш. Пачхьалкхен хьун фондерчен пачхьалкхен хин фондерчен лаьттах пайда эцара дешаш ССР Союза а РСФСР а къаьстта законодательствоца къестадергда.

Проекта ворхIагIча раздело ха йоаллаш йIаьххача хачен лаьттах пайда эцарашта телаш доаца лаьтта юкъехьош йола пачхьалкхен запасерча лаьттай правови режим оттаю.

Проекта бархIагIча раздела тIа хьахьеккай лаьттай Iалама, боахама, правови хьалех йола нийсен хилавза аргIоашех саедемаш чулоацаш дола лаьттан кадастр вай мехка юкъедаккхарах йола ерригача Союза юкъарча закона лоархIаме положени.

Проекта исслагIча раздело къестаду лаьтта лораделга вIаштIехьдаккхара, цунах бизагIен дикагIен пайда эцара, лаьтта лелдара культура лакъяра бокхача лоархIаме йолча пачхьалкхен землеустройствоца дувзадена дола дешаш.

ИтталагIча раздела тIа я колхозашта, совхозашта, кхыча пачхьалкхен, кооперативни, общественни предприятешта, организацешта, учрежденешта, гражданашта юкъера лаьттан къовсамаш нийсдеш йола нормаш. Уж къовсамаш РСФСР Министрий Совето, автономни республикай Министрий Советаша, къахьегамхой депутатий краевой, областной, окружной, районни, городской, юртий, поселкай Советий исполнительни комитеташа къестаду. Проекта тIа белгалъьяча бокъонашка хьежжа.

Проекта эггара тIеххьарча, цхьайтталагIча раздело оттаду лаьттан законодательство талхадарах бехк беш дола гIуллакхаш.

РСФСР лаьттан кодекса Проектах лаьца аь доклад юбдача дакъа лаьцар депутаташа: Марийски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председателя П. А. Алмакаева, Ставропольски края Изобильненски района «Путь Ленина» яхача колхоза председателя М. Д. Чирвас, Рязански областа Скопински района «Гигант» яхача колхоза звеньевая-механизатора Н. В. Лагуткина, РСФСР юрта боахама министра хьалхарча заместителя В. К. Месяца, КПСС Амурски обкома секретаря Р. И. Динова, Ульяновски юртбоахама институтта ректора В. А. Белова, Ленинградски облисполкома председателя хьалхарча заместителя М. А. Таирова.

Республика Лакхехьарча Совета сессега юцийта дIачуенна РСФСР лаьттан кодекса Проект массане цхьатарра къобал а еш, депутаташа белгалдоах лаьттан гIуллакхаш эргадоахаш тоадаран социалистически законность йизаъа кхоачашъяра из Iалаьмате бокхача лоархIаме хилар.

Лакхехьарча Совето массава раьза а йолаш тIайийцар «РСФСР лаьттан кодекс чIоагIдарах» дола закон.

Дуица оттадаьча кхоалагIча дешах — РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума указаш чIоагIдарах — лаьца къамаьл дир РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретаря депутата Х. П. Нешкова. ЧIоагIдаьд РСФСР Госпланерча маьхий Комитетах РСФСР Министрий Совета союзно-республиканск пачхьалкхен маьхий комитет ярах дола указ, РСФСР уголовни уголовно-процессуальни кодексашта юкъе хувцамаш тIетохараш дара дIакъехьара а кхидола а указаш. Царех лаьца доагIаш дола законаш сесси тIайийцар.

Цу тIехь РСФСР Лакхехьарча Совета сессе болх чакхбаьккхар.

(ТАСС).

☆

Туркменистане (...), Хауз-Хански водохранилища юххе, геологаша хьайийлай шо мерг кхы йоаца Шехетлински Iалама газ йоаллаю меттиг. Цига йоаллачий дагера 400 миллиард кубометр. ТIехдина дIахьу хьакъьегаш вахта «Туркменнефтеразведка» треста техника н(...) бурув деттача йиъалгIча ноттера (...). Дуккха газ цу масса скважиниа йьихай цу коллектива Шехетле.

СУРТА ТIА: участка начальник Ч. Аманов (аьрдехьа) буровой мастер М. Атыбаллиев № 2 йолча буровой ба.

А. Сапарова сурт.
ТАСС фотохроника.

☆

СУРТАША ДУВЦ

Магадански область. Калымски лоама юххе, хозача моттиге, «Талая» яхача курорта лоа сацча кIайча тIох шоала вIаштIаръяь корпусаш латт. Северянешта лаьрхIа из здравница хьалъяь тхъо шу да. Шоашта дарба дайта саласIа ух укхаза саьрч леладераш, чаражий, доцуш доахараш, чкъьарий лаьцараш, моряш. Тальски дарбан хиш, дарбан кондаш, цIена фохоа Iалам: цу деррига новкъостал ду укхаза салаIа боагIарий укхцIено тоаяра. Дарбан ерригача комплексе чакхъяккхара укхаза я клинически, бактериологически, биохимически лаборатореш, рентгеновски, цергаш толю кабинеташ.

СУРТА ТIА: минеральни ваннаш йолча корпусе.

А. ТЕТЕРИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Къонабарий новкъосталца

Школера хьалхйиача зена кхашка къахьегачарна новкъостал де болх Шаьлерча № 8 йолча юкъерча школа дешархой. Укх аьхки царех дукхагIбараш «Джалка» совхоза цхьоалагIча отделене къахьегаш ба. Баьшлараш дIалийнача халй тIа вахар дир дешархоша. ХIана уж чуйнача колхозхошта новкъостал ду цар.

Укх дешошка къаьстта дика болх бу дешархоша Юсупов Ахьмада, Ибрагимова Сиията, Темурсултанова Пауса, Махтаев Билала, тукха кхыбараша.

Д. ДАМАДОВ.

Рузкъан кхомбари ЛОРАДАРИ

Заводе рузкъан кхомбарген из лорадарген хьажар дIахо хьош да. Къаьстта хьинаре дакъа лоац краснoмолотовцаша цу гIуллакха юкъе «Производства резервех пайда эцилга тоадарахи халкъа боахаме экономе режим чIоагIъярах» дола КПСС, ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо дийнача тIехьагIа.

Хьажара юкъе дакъа лоацаш 300 совгIа сар хинна «Красный молот» заводе. Цар производстве резерваш гучайоахаш йиъ бIаь совгIа предложени синай. Соахк хьачусенараш а йолаш 456 предложени производствана юкъеяхийта кийчъяьй.

Шера 50 эзар сом пайда берг бола 210 предложени производствана юкъейихьай.

Уж предложенеш юкъеяхийтарах кходаьд 39,71 тонн металл, Iаьржа прокат, болат, 3680 кубометр газ, 22649 кубометр кислород, 648,7—Iи.

Завода арахецана продукце трудоемкость 24715 норма-сахьата лоххьяьй, 1073,6 тонн условни довгор кходаьд. Поковкашкен штамповкашкен дола довгор 204,5 тонн кходаьд, цунца штамповка еш йола кагий хIонаш балха йоккха овсарле йолча пишкашца а йоалаш эIамига габарит йолча пишкашца йIоахьеш хиларна кходаьр а долаш.

Деталашта рациональни термообработка яро йиш хилийтар 215 тонн условни довгор кхоле. Еш йоли мехкаьтта аппаратура лохаьча йIоахьар бахьан долаш 52 тонн условни довгор кходаьд.

Цу хана кховьй 224,2 эзар киловатт - сахьат электроэнерги. Из кхоара эггара дикагIчарех цхьа гIуллакх да технологически лоцача замыканешка электродаш форсированно лакхдар, болат доаладеча электропишка йоккхагIа габарит йола шиктв харжар. Уж производствана юкъедахаро йиш хулийт 186 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

Къасачача конструкцей компрессорашта меттал кходалгIа йола 811-50 яха фепа болх бу компрессор юкъейоаллаяро йиш хулийт 87 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

Металл кходара эггара пайдаегIа йола предложенеш а минифольна эшача турбай конструкци хувцари уж кийчъяра технологи. Автор ва Р. А. Асрьянц. Тачеш йоалаш ЯТ яхача насоса сердечника штамповка яро йиш хулийт шера 4,69 тонн прокат кхое. Цу предложене автор И. М. Волоев ва. Стопарин кошка чура лоаладаь болат Iодоттара эшача стопора Iург шерачча шера 5,6 тонн коача болат кхоле йиш хул. Из предложени хьачуенний А. С. Исаева, А. А. Лайне.

ЧIоагIа терко ю заводе нормал тIехйола остаткаш дIаяхара. Пхе бетта 298,9 эзар сома маьха материалашта реализаци яьй.

1970 шера 1 январь тIакхоачаш дIаоттаннза 342 эзар сома мах бола оборудовани яр. Цунах отчетин хана 77,4 эзар сом мах бола 8 единица оборудовани оттаьй монтаж еш 232,1 эзар сома мах бола 5 единица я.

1970 шера 1 январь тIакхоачаш 338 эзар сома мах бола 30 единица совлен оборудовани яр, царех 28,52 эзар сома мах бола оборудовани эхкай.

1970 шера 1 июль тIакхоачаш нормал совгIа йола запасаш 2 миллион совгIа сома маьха яр. Уж хьахиний комплектин доцача металлах турбаш ярах, керда издели хьаьлга карадерзадеча хелонаш нийсъяларах, габаритни йоаца аппаратура дIаяхьийта транспорт ца ялерах, товарни цехаша лерттIа болх ца барах.

Дукха зе хилар завода гIодаш текхаш.

Брик хиларах цу хана хиннa за 73,96 эзар сом дар е арахецича продукцех 0,68 процент.

Из зе хулийташ дола кховчамбоацараш дIадахара чIоагIа ява тIабахийта безв завода боаклошен инженерно - технически болклошен.

Пхе бетта дукха балха ха яйра. ХIама ца эшаш 61 эзар сага-ди дайра е боалоша болх баьча ханах 15,6 процент. Цу яйнача ханах ях лак цамогаш хиларах яйра.

Рузкъан кхомбарен лорадарен хьажар дIахо хьош да. Цхьабакъда, цу гIуллакха кхоачамбоацаш боакхо ях цхьайолча цехашка. Цехови хадахаза болх беш йола комиссеш дехкарийла и новаторашта карагIдьнараш яна кепайоаош, кхыйолча средствашка дIалоийта, хьалха латтараш хьалтаца.

Рузкъан кхомбари лорадари кампанойски гIуллакх даш. Из творчески болх ба, даиман хила а безаш. КIоаргагIа юкъе вада йола завода производственни нихара, массача а лака аза пайда эцаза йола резерваш. Уж геттара дукха я.

В. ЛОБАНОВ,
рационализаце, изобретательства, техническ информаце бюро начальник.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПАРТКОМО КОЛЛЕКТИВНО КУЛГАЛДУ

Грозненски района юрташта юкъе йоккхагIчарех я Первомайски станица. Шийдоалахьа 18,5 эзар гектар лаьтта а долаш йола 1 Мая цIерагIара колхоз я укхаза. Боахама фермашка 3163 бежан, бIаьш эзараш коа тIара оалхазараш да.

Керда къахьегама толамаш хахара колхозхоша лоттабеча къовсаме хьалха латт коммунисташ. Цхьа бIаьн тхьаьш цхьа сиг ва уж.

Колхоза партийни организаце комитета керте латт укх массехк шера Заречный Николай Васильевич. Парткома чуйоагIа юкъьаллача партийни организацей боккъо а йолаш 4 цеховой партийни организаци. ХIара цеховой парторганизацена чуйоагIаш партийни группаш а. Хакна партийна группаш вIашагIйоха бIаьстан юкъе кхашка балхаш дечи ялаташ чуначей хана.

Коммунистий хьинар, производство дегIайоалаяра тIадерзаль шаь чакхдахача гIуллакхий эффективность дуккхача хьале парткома — коллективни кулгалдера органа бахах тийша я. ТIаккха парткомо мишта вIаштIехьбоах шийболх? Колхоза, бригадай, фермай, кхыча производственни участкой вахарера керттера дешаш тувла ца залийтар дукха дика уйла а йий квартальни план а шера бергбоача балха перспективни план а оттаю парткомо. Цу плана тIа эггара чIоагIагIа теркалдераш колхозни производства экономика дешаш, доаттара керда методаш юкъейоалаяра дешаш да. Экономически анализа бюро отчетага лазувгIара дош хьу парткома пленe, цкъа, хIаман кхомбарен тъурматдарен режимех чакхъяккхара де дедараш оттаду дувца.

Колхоза партийни комитета 9 членах хIаранена тIазилла массеэзара партийни гIуллакх да, парторганизаце хIара зеннерча вахарера юкъ-юкъе хьагучатувлачаргара дIаниккхача.

Масала, парткома член нов. С. Х. Алтаев халиъа тIахьожама комитета председатель а парткома секретаре заместитель а ва. нов. Н. Н. Волчанске кулгалду колхоза болхлой комитета, нов. А. Ф. Шуваев тIехьожам лоаттабу тIема-спортивни балха. Уж гIуллакхаш шо дами кхоачашде дезаш царна тIалатташ да.

Парткома берriга членаш цеховой парторганизацешка дIабекъа я бенна, цига шо секретарий балха тIахьожам лоаттабеш а эшшаш дола новкъостал деш а ба.

Партийни комитета член нов. Г. Г. Жуков КПСС райкома бюро член ва, нов. Х. Х. Солтаев секретарь а волаш йолча Кеньюртарча цеховой партийни организацена шефство лелаю цо.

ЧIоагIа уйла тIайохийте кийчду укхаза коммунистий собранешка дувца увттадеш дола дешаш. Къаьстта дика чакхйовл производственни дешаш дувцаш йола партийни собранеш.

Масала, 1970 шера 23 февралe хиннача партийни собрание дийцар «Гурахь зийнача алаташта минеральни удобренеш тоасарах» дола дош. Массе оагIорахьара из зийна а зийна, хьаьзз сонам тIайийцар. Партийни собрание хIара сонам кхоачаш миштa бу хьожаш тIахьожам лоаттабу цеховой парторганизаце секретаре нов. Солтаева. дIахорча хIара собрание хоам бу дIадахача собрание аь решенеш кхоачаш мишта яьй коммунисташта дIахоийташ. Цеховой партийни организаце шийтIахьожама вIаь лаьнаб. Кеньюрта беш бола идеологически болх а. Гойтаза агитаци, краснии уголокаш дикагIа кийчъяра, беседаш яра, лекцеш ешара тIадерзалаь партийни гIуллакхаш тIалетиза организаторе коммунисташта: коммунист А. Хазыева лектор ва. Солтемуразов Iаьла, С. Маргиев пропагандисташ ба. бригадерна тракториста юкъе социалистически яхь вIашагIъяьх.

Кулгал коллективно а лелаю, парткома членаш даим тхо цехови организацей партийни собранешка, участкашкара партийни производственни гIуллакхаш малагIча хьал тIа ца хов царна, массаза а шоай хььэзи, керда бола предложенеш а йолаш боагIа заседанешка.

Партийни комитета секретарь Н. В. Заречный шо а хул кастъкаста цеховой парторганизацей собранешка, цо новкъостал ду цунна балха тIера бакъахьарен харцахьарен оагIош кIоаргагIа Iомаяра.

ХьалхагIа тIайийна решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабелга вIаштIехьдаккхаа эггара хьалха партбюрох, парткома секретарех, цар кхетамах, тIагIерттая принципиальнех болх барах тийша да. Практика хьахьокхачох, дуккхата партийни организацешка укх тайпара лелаеу из гIуллакх: бюрое, парткомо хьалхагIе а кхайне тIабех гIуллакх тIазилла хиннараш, вIашагIбоа къаьстта уйла тIадахийта дезараш малагIа дешаш да, зазанеш кхоачашъелга дикагIа вIаштIехьа мишта доаккхарга, белгалдоаккхар хьам, малагIа болх, мала кхоачашбергба. Ишта уйла йолаш бе 1 Мая цIерагIча колхоза парторганизаце коммунисташ а. Масала, 1970 шера 3 марта хиннача партийни комитета заседание дийцар «1970 шера хьалхарчийна коа тIарча оалхазарийна вух вукхагIа даккхарен пачхьалкхена дохкарен хьалъеьара» КПСС райкома бюрое бах сонам кхоачашбарах» дола дош.

Сонам бокъонца бийна баьнача тIехьагIа хьаьа решени тIайийцар.

Из сонам мишта кхоачашбу хьажара къаьстта комиссе вIашагIъеллай партийни комитето. ХIаьта цо зами уж лоархIамегIара дешаш тахха а тохх.

Колхозе коа тIарча оалхазарашта лаьрхIа аткапара цхьа лагерь хьалъяь яьнай, хIаьта шоллагIъяо а хьалъяь йоалаш латт. Букашта тIаьоалхача 8 пачкъах 4 тоабаь баьнаб, вожаш оечкаш латт. ХIаьта инкубаторни станцe хьалйинай 230 эзар кIорие — тIахо йогача хана 275 тонн котама дуэх заказа 70 эзар яха котам кхеили.

Боахама малраштa зена болх а беш е гIентпарткем эггара хьалха производствана шо еш йола вонеч. Юкъ-юкъе парткома заседанешка лазугI шоай балха хьакъехьа бригадираша, шурбтоварни ферма заведующеша зеча хоамашка. Цул хьалхагIа бокъонца тоха колхозни производствашо-шоай дакъера гIуллакхаш малагIча хьал тIа да.

Парткома членеш зена вIашагIбетталт группоргашта, колхозхошта коммунистически кхетам балара болх дикагIа вIаштIехьа фу даь бовккхаргба хьож уж.

Парткомо геттара шаьра кхетаду юртара коммунисташ бергига колхозхой пятилетка тIеххьарча шера зазанеш толаме кхоачашъяра вардагIбахара дакъера ший дехкар. Кенгара ренга чIоагIа ду коммунистий хьинар айдар дукха, лзаташ чуйна хахов эоаккъараш кийчдара планаш къаьл хьалха кхоачашъяри дукха лоаттаду къовсам. Цу гIуллакха эка новкъостал ду парткомо кхашка вIабихьача организационно-массови балхо.

З. КАБАРДИН,
КПСС Грозненски района инструктор.

УРДУВ ДАХАР—ИЙРЧА ГIУЛАКХ

Шаьрача ара уллача Сары-Су яхача поселке граждани сход хилар. Сходо дийцар цхьа дош дар: «Урдув—дIалахача замах юхедиса во гIуллакх» Цу дуккхача къамех бола нах бахача негIий юрта хIанз а болаш ба шоай мехкарий маьре бохийташ ахча доахаш бола нах. Из дош дувца вIашагIкхийттабар нах. Шоай мехкарий маьре бохийташ ахча лаьккхар цу поселке бахача Камаев Аюба, Оразмамбетов Iумара, Толиев Абдала.

Сходе чIоагIа а лог тохадолийташ а къамаьл дир аь бера ннана йолча юртарча библиотека заведующе Селимгиреева Саккмата. Цо геттара новкъа леташ дийцар маьре йодача йоIах ахча доахеш нахо леладу гIуллакхаш.

— Уж дIаяхача замон во гIуллакхаш шин-шегIа дIадарг даш, церна дукъьан къахетам боацаш къовсам лоаттабе беза, — аьлар Селимгиреваас. — Уж гIуллакхаш дIададахара тIехьа ба вай поселке бахе беррига нах.

Трибуна тIа йоал шин кийй нана колхозо Коштакова Шарипат. НегIий халкъа гIуллакх хиннадаш цIаккха а урдув даккхар, аьлар цо. ТIехьаблса нах ба кхалса сий-доадераш, уж ца лоархIараш. Коштаковас чIоагIа харцбир поселке баха шоай мехкарий ахчах бохка нах, царца бирса къовсам лоаттабара тIахьийтар цо гулбеннараш.

Сходе хиннараша чIоагIа лазийтIар «Красный пахарь» яхача колхозе къьпарча колхозхочо, поселке дика лоархIаш волча воккхача саго Адамгайткаиов Суюмбая даьча къамаьлага.

— Дукха ваьхав, со — аьлар цо — 35 шера колхозе къахьийгад яз, жа доажидеш хиннав со. Сона гуш хувцаденна негIий халкъа вахар. 20—25 шу хьалха хиннача юкъе чIоагIа хувцабеннаб вай поселкера нах. Вай школе деша дагIа 800 бер. ХIаьта революци хилалехьа негIашта юкъе цхьаккха грамотни саг вацар, деша а вазе а хацар вайна.

Бакъда вай сийрдача вахарах йIехь Iатта йоал. Из урдув да. Аз гоамалца харцбу урдув лоахараш а кийераш а. Аз цунах доккха эхь дола гIуллакх лоархI.

Дош оал дукха береш долча нанас Курбанова Насыпхана.

— Са йоккхагIйолча шин йоIаь шийн хIанз шоай дезалаш ба. Са мехкарий советски законаша мандара маьре баьаб, вIоIо ишта саг йоаланьй. Цо юртара нах тIаьхех урдув дахарен теларчи дуьва чIоагIа къовсам лоаттабара.

Сходе къамаьлаш дир колхозхоша А. Оразмамбетова, А. Ш. Даутова, А. Толубаева, юриста В. К. Томилина, колхозе парткома секретара П. П. Голышева. Цар массане а геттара во гIуллакх лаьрхIар урдув.

Сходе решенех 27 саг юкъе йола комисси хержар. Цо бахача наха юкъе кхетама болх бергба, урдова духхьалара къовсам айбергба.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковски райкома секретарь.

Болх аттача баккхара

Дукха капитальни гIишлош хьалъеча хана чIоагIа лоархIаме да массе оагIорахьара капитальни вложеней эффективность лакхъяр, дIатахар юхаметтатттазара ханаш лохъяр. ХIара сонам хьабоала пайда дукхагIа хилийтар. Цу лакхъе гIишлош балхий процессашта йиззэ механизаци яр пайда дургбола гIулеш да. ТIаккха производство шеръяргa, экономически стимулированех болх вIаштIехьбаккхара дIалохийт из ишта хьахиннар. Гулакх ишта хилча хIаране материальни безам совбоал.

Вай республике гIишлош балхашта механизаци яра гIуллакхаш мишта латт-теш? Республике гIишлошъеча машинаш, кхыйола техника тIехь-тIехьагIа дукхагIа хулаш латт. ГIишлош балхашка пайда ийбе йиш йолаш кхоачем кхачал бIаьш экскаватораш, скреперaш, бульдозераш, кранаш, кхыйола техника я. Механизаци яр хIанзарча хьалашка керттера лар да. Цхьабакъда, техниках бизза пайда эца хар чIоагIа лоархIаме да.

Хьалхарча квартала итогаш гIадвуган яц. ГIишлош балхашта механизация яра боарам лоха ба, хIанз а тIехь дукха хала балхаш кулгашца ду. Масала, «Грозгазстрой» тресте 22 эзар кубически метр лаьттанаара балхаш кулгашца хьаь. ХIаьта «Чечингесьстрой» тресте терригача балхех 15 процент, вешта аьлча 6 эзар тонн кулгашца тIера Iа а тьаккха хьалтIаеттай. Геттара мела лел бетонни маркхали кийчбара, штукатурни малярни балхашта механизаци яра гIуллакх. Дуккхача йоккха йоацача организацешка дукхагIдола зазкъе кулгашца ду уж балхаш. Механизаци кIезига яр бахьан долаш овсарле лоха йолаш къахьег нaха. ХIалаьрхIача лаьттанна 40 проценте, бетонни маркхали кийчбеча 40 проценти, штукатурни малярни балхаш 80 процента кулгашца ду.

Механизаци кIезига яра шийбахьенаш да. Республика гIишлон организацей кулгалхой механизмаш тоьаш, кхаш, леть. Механизмаш тIанзарчеа кхоачам хилал я. Цхьабакъда, шин, кхаь сменах болх а байтиш царех боагIаш бола пайда эцалга вIаштIехьдаккха хац е безам бац куагазхой. Механизмашка лерттIа болх ца байташ моттигаш кIезига яц. Масала, «Грозгазстрой» тресте ерригача механизмех 60 процент мара болх беш яц. Кхы дикагIа хьал дац «Чечингиропромстрой» тресте а. Материалаш, деталаш ца тоьараъ, ишта кхыча организацешкий бахьанех техника сеца латташ дукха балха ха йоа. Пайда бергбий «Грозгазстрой» тресто, малагахь сацна во доалдарах ерригача машенех 15—20 процент даим ремонт е езаш хилча. Ремонт лерттIа тIеи ханнахьен ях цх йоаккхаш йоцаш йола ха дIалаьрхIача-м кхы а дукхагIа хурга хулаш йола зе. Белгалдаккха дезаш да кулгалхоша боахама геттара во доалдела. Цулухье машинаш ханаа хьалха йоха а йохаш дикка зе хул пачхьалкхенна.

Техника эффективность лакхъяр гIишлон машинашта ремонт ю база дегIаярца дувзаденна да. Ремонтни болх бакха боагIача тайпара вIаштIехьбаккхар экономически проблема я. Капитальни ремонт яра балхаш кходеча хидлал дац, хIаьта чIаня йолча база низ дIакхачац. Мастерскешка, механизмаш кердагIйоала технологически оборудовани яц, прогрессивни методаш юкъе а кхуахьаш бокъонца машинаш тоаяра кийчъяьц.

Сменах йоагIача хана мара техникага болх ца байташ моттигаш кIезига яц республике. Критика яь хIаьнкха езаши практика а я. Техникех бизза пайда ца эцара гIишлон-монтажни балхаш деш дIабоала мах боагIачул лакхлу, тIаккха из зе яна дий. Организацей кулгалхой шоаш бехкашкхаве ца хеташ дIахьожаль машинаш, техникай балхашка дIанийсъяц, цо лаьр белгалдаккхарал совгIа цхьаккха тIахьожам бац. Цулухье кегалу болх ца доагIашехь карцахьа балхаш дIатIа- хьатIа хаду. Цхьан сменах машинашка болх байтар кхоачам болаш бац. Деннен бусъ юкъера хIалаьрхIача машино болх бар шинегара цхь сахьатага мара дIакхачац. Цулухьа да из пайда кIезига эцар. ХIабоза мах лакха хилар. Машинаш, кхыйола керттера техника шин-кхаь сменах болх бе ца лаьача ярга. Цул совгIа уж хьаде хIана доацаш юсаргйоалаш кIаля вийчо е еш массадолчуна. Беттерчарeл цаI да гIишлон балхашта механизаци ярн машинех, механизмех дикагIа пайда эцари. Из долча тайпара ца кхетаеча, цунца болх вIаштIехь ца баьккхача организацешка пайда бе боагIача зенаш ду. Планированеш экономически стимулированеш кердача системах болх бе доларо дикагIа вIаштIехьдоалийтаргда гIишлон балхашта механизаци еттей механизмех пайда эцалгех. ХIаьта из ца дича даргдоацаш а да.

М. ВИННИКОВ,
партий Нохч-ГIалгIай обкома гIишлошъячча отдела инструктор.

«СЕРДАЛО»
2-гIа агI., 4 июль 1970 шу.

БЕХКТОКХАМЕ ХА

Гурахья хийна ялташ чукхаьчуш латт Гудермесски районе.

Гудермесски ахархоша атта кхедаьдаш укх шеран ялт. Лоа кlезига дийлхача lаьш цхьа тlадам а тlегlан ца беъна бlаьстенан хенахь дика кхиначу ялташ Цхьа-бакъда, хlанз гуш ду ялташ кхедерий товзали хьалхари котдабиналгe.

Хаоттам селлара во хиллабол-лашехьа а, ка бола чlат товаал дика хьувкъадаьа. Районе кхашка араьллр шоаш лета 100 совгlа комбайни жаткен, 75 совгlа автомашина.

Чуэца дезар 8348 эзар гектара чlара ялат да. Укх кана къаьстта лоарxlаме да, берригача коммунисташа къахьегама хьоккамца, шоаш бакъ дешаца берига боллоlи колхозхойн шоаmта тlеxxьа дlахxулар.

Шеррича активаца цхьана коммунисташа хьалхагlе а теккар ялаташ чуэца отделенеш, бригадаш, агрегаташ кхочуш дийрий. Ялаташ чуийна деллаца йолча ханара колхозхой, совхозий боллой декхарaш дуцпаш собранеш хилар ерригача колхозийн совхозийн, партийни организацешка. Цу деша хетаьь яр парте горкома бюро а. Парте горкома инициативегlа, ялаташ чуэца долаллале хьалхагlа болхамаша шоала вlаши тоххамаш дир ялаташ чуэца кхашка арабовла нахи техникен кийча йий хьожаш.

Парте горкомо долла xlама ду ялаташ чуэцача лоарxlамеча участкашка коммунисташ хилийтара. Района кхашка къахьегаш ва 400 совгlа парте члени кандидати. Ялаташ чуэцачa юкъарчал доацаш дакъа лоацаш ва 300 гарга коммунист. Уж ба трактористаши жаткай машинисташи, комбайнераш а шоферш а.

Укх шера ялаташ чуийца делладиа йолча хана автотранспортах пайда эцара тlахьожам лоаттабергболаш йола штаб вlашагlъеллар горкоме горкома секретарь нов. Л. П. Кравченко керте а волаш.

Иштта цун составе юкъебахар производствени управлене, ВЛКСМ горкома, ГАИ вихалаш а. Штабо учет лелаергья ялатий гlовсий, цо сихха сонам бергба дуккагlа эшаш йолча транспорт дlахьежаара.

Партийнаш дукха хилар хиннад lаьа ялаташ чуэцача чlоагlа лоарxlаме. Лоарxlаме да, парех xlаравар дикача гlулакхий юкь дlаболаер хилар, уллун къахьегараш цо шийна тlеххьа дlакхулар.

Хьаьцаргья вай, массала, совхоз «Дружба». Укхаза геттара чlоагlа хоалу коммунистей ялиянш. Ялаташ чуийца деллаца боахаме вlашагlъеллай 11 комбайневи звено. Дика кийчнинь итт политинформатор дацм хул комбайневи агрегаташ йолча, хьаттаьшка, шига нар боллаьшта, механизаторашта дуаш ялаташ чу миштa ю, мекка а доаьоэ дехье а хиннача событеех дацца хоамаш ду. Цу гlулакх ду районни культура Цlен агитбригада а.

Комбайнераша юкъе якь геттара дика вlашагlъеча «Дружба» совхоза партийнин профсоюзана организацеш. Хоза кийчадь таблачка доалл хlара комбайна оагlона, комбайнера тайна цlи, цун декхараш, цо якь хьанца лаяю тlа а долаш.

Шенхаштта лоархlам бу укхаза материальни бехам совбаккхара принцип йиза кхоачашъяра. Боахаме отта а яь чакхоаьаш я ялаташ кхедерий яхьа условеш, хlара дешна итогаш ю балха Цар тlа вхчен премеш тела оттаяьи ялаташ тьаккхарен арларен нормеш гlехкдоачацlъьараштa.

Ялаташ чуэцара болх кхетамца вlаштlехьбаьккхаб «40 лет Октября», «Кавказ» яхача колхозий коммунисташ. Укхазарча партийни организацеша ялаташ чуэцара болх вlаштlехьбаккхара шерра планаш оттаяьй, бригадашка йийцар материальни поощрене условеш, массово-политически болх вlаштlехьбоаккхилга.

Колхозо коллективо ялаташ йолайир 8—10 балха дийнахь ялаташ чуийца дахара массе метте хьалльнар из. Колхозо хlаьал хьалхха, 30 июне, республике массанел а хьалхагlа кхоачашйир иачьахьалкхенга ялат дохкара бахи.

Района коммунисташа а механизатораша а чlоагlа уйла тlайоххийт ялаташ цlена чуэцара, хlара ка хьельийцаш аьрдан lалийтара. Ди тlехь дуккагlа хул районе ялаташ хьаккхара чьалхалаттарий мутlараш. Уж сихагlен шерагlен дlабовлийта гlерт КПСС горком, юххьанцара партийни организацеш. Даим дикагlа бола механизаторашь буйн ялаташ чуэна доладеннача тъалхарча деношке а дена «Красное знамя» яхача городской газето арадоахача районни бюллетеню а. Боккъонца ма дарра дуэн цу тlа колхозийн совхозийн отделенешка, бригадашка ялаташ хьаккхарен ардарен болх мишта лел, иаччахьалкхенга мел ялат дехкад.

Деррига хьоккхамаш чулоацаш дола уж тайпа хоамаш арадуьл газета хlара номер тlа. Хlара lуйрийна боахаме арадуьл оперативни бюллетенш Цар тlа хlара колхозхочоа, совхоза болхлочоа кораддоагlаргда шийна ца хилча дергдоаца хоамаш.

Парте горкома, юххьанцарча партийни организацей, профсоюзни организацей массово-политически балха планашка белгалъяьй ялаташ чуэцан боахкараштa культурно-бытовой медицински гlулакхаш дара чакхйоаха мероприятеш. Цу балха керттера дакъа хlанз кхай тlа дlадиньад. Юххьанцарча парторганизацейн районни лекторий, агитаторий, политинформаторий дуккагlа дола низаш кхашкарча станашка, ялаташ хьоккхаш латтача хьожадаьд. Кхаш лелаьдераштa юкъе беча политически балха центр а хинна дlаяттьй бригадашкарен отделенешкарен цlе уголокаш. Дика кийчьяьй уж «40 лет Октября», «Кавказ» яхача колхозашка, «Степной», «Гудермесский» совхозашка. Укхаза а телевизораш, приемникаш, шашкаш, шахматаш, керда газеташи журналаши.

Шоай политически болх КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) Пленумо дlадехараш шё яхара вlаштlехьбоех юххьанцарча партийни организацеша.

Ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча деношке а дена хьалхара моттигаш лелаш коммунисташ «Дружба» совхозерча комбайнераша Эдиев Шайх-Ахьмада, Газгереев Адама, Сайханов Вахас, «Джалка» совхозерча Ф. В. Рожевске, Е. Лыкова, кхычар.

Дикача дешаца хьоахибе базом бeагlа са дийнахь а бус а кхашка, ялаташ дlачуийзеча пункташкей хьаттаьшкей долхача нахьъашка дежурнеш болча халкъа тlахьежамхоштей «Комсомольски прожекторнсташтей».

Цар хlара хоамагlа сихха сарнагlа а баьае шоай де декар ду партийни организацеша, боахамий кулгалхоша. Профсоюзни организацеша шоай тlахьожама хlалльнел кхашкарча станашка гlулакх дарен торговлен дешаш.

Ялаташ чуэца ха — юртбоахама балхашка эттара лоархlамегlа, хоадамболашагlа йола этап. Из хlаьа юртарча партийни организацешта, колхозийн совхозийн кулгалхошта болхлой низи техникен нийс а даь хlаоттадеш парех пайда эцен ёой хьежар хила lаш. Маьарра аьча, ялаташ чуэцар дерригача гlулакхий стиль эттаре дикагlа толкилга да.

Оаха тхоашта хьалхашка декхар оттадаьд — ялаташ чуэцача эттара дикагlа болх баьча партийни организацей опыт шерагlа йоаржае, цар дешна лакхделга, нах, коллектив кхотае, нахьа къахьегама хьинар айде, яхь чlоагlагlа йоаржае, ялаташ чуэцача гучадаьлла моллагlа махкера гlулакх теркаддеи тlа-гlе дуккагlа айдеи уж lомадела вlаштlехьдаккха.

Э. ИСАЕВ,
КПСС Гудермесски горкома секретарь.

Цунгара хьоккхам ийбу

Берраьшка сагlа вацар Квитной Андрей Васильевич «Красный молот» заводе балхи воагlача хана. 1944 шера дешна 1951 шерага кхаччалца Советски Эскара гlулакх деш а чкина цlиеначр хана «За победу над Германией», «За победу над Японией» яхе медалаш деппар цун кьахха тlа.

Военни китель lо а пьакка сакlаlа кхелехьа болллочун спецовке тlаюх Андрей Васильевича. Хlанз из болх беча № 13 болча цехе хьожаву из. Юххьанца гайтайнара балхиш леш хул. 7 шера Арме lомаль дисциплина йолаш волча нов. Квитнойс ший болх дог цlена къабарца, тlадилла гlуллакх тешшаме чакхдаккхарца ше вуша воаккхийт цехе. Цул совгlа цхьалкха а да. Цунна цу цехе балха баьхка «кlаьда» дешаш дарир дlабийлар. Цхьабакъда, Андрей хьеха дезаш вацар Тlема кьиаел, цун нйрча сурт бlаргадейна, дейза волча цо йоагlаш мах бора къахьегама. Цудухьа дlаун из коллективаца. Бехалу цунна шоашта болча тоамa lохайна салёlа эхьа хе ца йоаси къахьегаш смепаш дlакхухьа кадрови боллой.

Токара говзалла беззам болаш из волга гучадаьннача мастера опыт йолча токарга Ушаковга lомаве дlалу Андрей. Эггара хьалха бенха вендча сага ца кхеталеш, ца лоарxlавеш, шек воахаш халонаш дуxьавлийсла. Иштта хилар Андрейна а. Ма йоккха говзал йолаш хила везaла цхьаккча гlалат доацаш иштта чоалхане оатхалаш кийчъеш вола эр, аьнна, хетар Андрейна шай хьехархочох нов. Ушаковах. Ва а вер нов. Ушаков дикагlаола токарь. Цига балха воаха дукха ха яло а хlанз а тlехьа вовзийнавей из.

— Дика lомавир со цо. Ше бlарг а локкаш болх байтар сона. Гlалат вахьча дое экххаргдаьла доаш ялацар, саббаре юха тоалайтар. Эггара хьалха сона къахьегама никъ хьийхар из ва. Цудухьа даим баркал яхарга из цунна, — йоах Андрей Васильевича. Цу хана дена 19 шу даьннад. Цу юкъа дукха хувнамаш хиннад. Техника керда я, коллектив а дегlаелай. Хlанз цlи хеза токараш, кхьбола говзанчаш ба цехе. Цхьабакъда, царна юкъе а белгала ва Квитной Андрей Васильевич. Фонтании скважинашта эша арматура кийчъеш ва из. Фонтании арматура вlашагlйоллар хала гlулакх да. Шена, хоьш бе бeзаш болх ба из, хlана аьлча эlамига а гlалат доаллийте мехкаьттахошта боккха хьовзам хургба. Хlаьта нов. Квитнойс миштa болх бу тьахьокх цун сурт тlаьолаш станока юкъе хьалтехa доаллача цхьаккха lахьожам бoациш продукци кийчьнь дlалла бокъо луш долча тешала.

— Технически отдело цо кийчьяьча продукцена тlахьожам ца бу масех шу да. — йоах цеха профсоюза месткома председателя нов. Калика. Тхо цехе долаш балхея чуийна воаллар ва. Из гlуллакха тlеравеккха тоам ца хеташ латтача юкъа цунах лаьца дийцар сона местком председатела.

— Деллийна хlама дуа ха а дукха дет цунна балха тlера воалаш хилча. Вlалла раьза хилаш ше хоастийна, — йохар нов. Калика. Тхо иштта латтача юкъе бе кийчъеш хинна оатхал йисте а яьккха шоллагlйола алфабрикате еллар нов. Квитнойс. Юха а баллаш чуйра на. 5 мара ца езака 7—8 арматура а кийчъеш сменни норма кхоачлшъяр 190 процентага дlакховаийт Андрей Васильевича.

В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна накъавоагlаш къаьстта дика къахьегарах «За доблестный труд» яха Юбилейни медаль лу Андрей Васильевича. Хьалхара цунна луш дола паччахьалкхен совгlат даш из Хlаьта Сийлен грамоташ, вхчан совгlаташа итташ а тийнад цунна. Боккха кхаь хилар нов. Квитнойна шийна цхьаннена йоагlа яхе шера задани баьчча ваьча дийнахь кхоачашъяь хилар доам бича. Новкъостана, кулгалхоша дег тlар къовбеллийнар из. Хlанз 1971 шера чотах цо къахьега кховлегlа бутт ба. Цехе эттара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник ваьа из.

Хlанз къахьегама оагlорле лакхъяри экономе режим чlоагlъяри керттерча декхарех лархlаш да производстве. Керда резерваш гуча а йоахаш уж балха юкъехьлаккхьярна дувзаденна да уж дешаш. Цу гlулакха юкъе Квитнойс лоацаш дола дакъа долуш да. Ахфабрикатех фонтании арматурена эша оатхалаш кийчъеш дукха аьшк хлою цо. Творчески а къахьег Андрей Васильевича. «04—200» яха оатхал йиькулечновн патронашца хир а доахаш кийчйора дьалхагlа. Цу гlулакха лаьрххlа приспособлени вlашагlъеллар Андрей Васильевича. Хlана цу приспособленех пайда хир а доахаш кийчъю уж оатхалеш. Ала деза, эттагlа а да, дикагlа а, дуккагlа а кийчъю.

Производствени болх дика беш санна юкъарча вахаре а дика дакъа лоац из. Дикки болх беш йолча производствени совещане член ва из. Эшшача хане моллагlа чун оагlуе хьалаца кийча ва. Цхьабакъда, кхоачамбоалераш, къахьегама дисциплина, телхараша лара къовсам лоаттабу. Цига болх беш ёьккхача хана еlа-ворх сагlа lомавеьа цо шай говзала. Ала деза, йоккха опыта лакха говзали йолча цо дика хьийтар царна. Хlана цунна лалла хьинаре къахьегаш ба уж. Царех ца ва токарь Д. Исаев. Иштта коммунистически хьесапе вах, кхьчарна хьоахам теш Квитной Андрей Васильевича.

Х. БАЛАЕВ.

Керда товараш

ЛИТОВСКИ ССР. Поневежа завода конструктора Р. Гарбаравичюса кулгал а деш инженераша кхаь абонентаьна юкъе оаха буезам оттабеш йола чlоагlа хьамела дlа-юха дайта устройстве вlашагlьеллай. «Гарсас-3М» яха цlи йоаш а аппарат. Управленешта механизаци вча юкъе а йоалаь предприятей, учреждений, организацей кулгалхоша пайда эйбергба цох. «Гарсас-3М» хlанзалца шин абонентага хьамела дейтаж хинначча «Гарсас» (Звук») яхачук кегагьта дlаоттаергья.

Укх шера Поневежски электротехнически заводе дукха арахоца йолаергйоаш а уж устройствеш.

СУРТА ТlА: хьамела дlаоца дайта «Гарсас-3М» яха керда устройство.

А. БРАЗАЙТИСА сурт, ТАСС фотохроника.

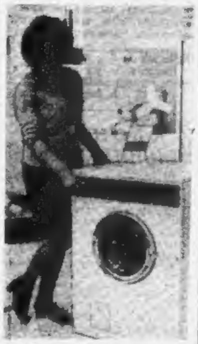

МОСКВА. СССР ВДНХ «Электротехника» павильона гайташ я керда экспонат — «Электра» яха хlамаш юттa машина. Оттальча программах болх беш йола из машина кийч а хьй хье а хьй Харьковски электротехнически заводе. Машина бахачу 4—5 килограмм хlамаш чухеш. Хlамаш юттача процессана йиза автоматизаци я вай мехка эттара хьалхара машина а из.

Н. Хренников сурт. ТАСС фотохроника.

ЧАКХДАРГДОАЦАР ХАННАХЬА ДlАДАККХА

Вай республике бахача нахьа хьашташ дикагlа кхоачашдара, дукха мероприятеш чакхйоах Нохч-Гlалгlай автотранспортни управлене а, пассажирски автобоахамаша а. Укх шера хьайийллай автобусаш, таксеш дела керда маршруташ. Кlирах шин ди мукъадолча боллоешта, гlулакхерча наха сала|а бала хьежаю иттар автобусаш. Цу мероприятешa торо хулийт пхе шера план хинад хьалха кхоачашъе а, пассажирски автобоахамий экономика лакхъе а.

Из хета а деш шоашта хьалхашка латта декхараш дикка кхоачашдеш дукха шофераш ба автобоахамашка. Укх денношка пассажираш дlа-юха кхувлара график, пассажирашта гlулакх дара бокъонаш телхайой хьожаш хилар «Сердало» газета рейдови бригада. Дукха моттигаш нийсъелар городашка а, городел араьха а лела автобусаш тlехьажасаш, автобусий шоферама финансови бокъонаш телхаеш, автобусаш чlоагlа бlеха йолаш.

Цхьабакъда, цхьайола автобусаш санитарни бокъонех йоагlаьа тайнара цlена я, графикаа тlехьайнсаш. Иштта йолча автобусий водителашта шоай новкъостошта хьоккхам тел. Царех ва Грозненски № 1 йолча пассажирски автопарка шофер нов. Мусаев. Укх шера 27 июне Грозный — Комсомольск яхача маршрутах лелар № 10-70 ЧИВ йола цун автобус. Бригадана цхьаккха нарушени корлянзар цун балхаца.

Цхьабакъда, цхьайолча автобусий водителаш финансови пассажираш дlа-юха кхувларен бокъонаш телха е а, мичча тайпара аьккха а шоашта хlамилг иккха а lема ба. Цар кхетадаш къоал гучадалланза дарг доацилга.

Иштта кулга цlена воацачарех ва Грозненски № 2 йолча пассажирски автобоахама водитель нов. Байсаев. Веданара Грозне йоагlача цун автобусаца тхьо пассажир вар билет доацаш. Сона хайнадац уж билеташ доацаш бий, уж мичахьа тlахайшаб, ахаш бехказа вала гlерт водитель. Цхьабакъда, пассажирашка хьаттача гучадаьлар финнагlдаь а из къоал къайладаххьа гlертнага а хlара пассажирагара цо 95 кепиг хьалйцалга а. Паччахьалкхен кассе дlачудаха деза 19 сом цо ший кисa делладар. Дийнахь массех рейс йича паччахьалкхенна мел эа хурга дика хьахьокх цу масало.

Цунца аьле ваьча санна «болх беш» ва цу пассажирски автобоахама автобуса водитель нов. Шамцаев. Йоаккхача Аталара йоагlача № 22-21 йолча ший автобусаца ахча хьа а яйца билеташ дlа а ца луш цо воаллаеш хиннар 11 пассажир вар. Царгара хьайцадар цо 4 сом. Ал ма хоаша яхханехьа тlахайшаб уж ахаш къарлу из. Хlаьта царгара ахча хьа а яйца билеташ дlа а ца луш шеlер хьоадаш.

Кхьча тайпара никъ хьлаб Грозненски № 1 йолча автобоахама шофера нов. Алдамирова. Цо дlахо ла негаргдоаш телхаю пассажираш дlа-юха кхувлара бокъонаш. Грозный — Пойтlа яхача маршрутах лелача № 10-71 ЧИВ йолча ший автобусаца лиэа 13 залий тlаьлилад цо багажах хьайца ахча ший киса деллад. Уж галеш йизьан lахошa йийлоацаш уралатт пассажираш. Пассажираш кlезига а болаш галеш дуккагlа хилча бакъахьа хеташ ца из. Цар шоех мел ахча деннад хьаалац пассажираша санна. Цу галей ца а атта корагlоагlаш хилаш.

Грозненски № 1 йолча пассажирски автобоахаме пассажираш дlа-юха кхувлача массехказа бокъонаш телхацраг бехк баьб кондуктора нов. Скориковайна, хlаьта а ладугlаш яц из. 107-ла маршрутах лелаш яр из тlайола автобус. Рейдови бригада хьежача дукха пассажираш цорабир билеташ доацаш. Лехачоа корадоагlа доакха бахьаш. Автобуса чу тlехьаьацарча гlандаш тlа багlача пассажирашта билеташ хlадала кхийнадац са аьнка бехкаш ала гlертар из. Цхьабакъда, цо билеташ дlаденнад из язчарна юкъе а гучадовьлар билетех ахча дlа а денна билеташ хьа ца эцаш вола 11 саг. Тахан-м хlамилг яккха аьттув болаш ли да, хlана аьлча поацдийнахь галеlаш ба нах, уж шоай бешамашка хьажа, гlулакх да ух. Уж дуккагlа ме хул дикагlа аьттув боал цун хlамилг аккха. Цу цхьан рейсах массехк сом кисаледлладар цо.

Из санна дола гlулакх чlоагlа lатгъь бахача наха а. Салеlача деношка бахача нахьа бешамаш йолча уха автобусаш кlеанга хул.

Пассажираш кlезига ба, цига ахь автобус эпац аьна хетт автобоахама кулгалхошта. Цар декхача билеташка а хьежаш ю учет. Цу дерригена бехке ба паччахьалкхен ахча шоай киса дехка нов Скорикова санна бола кондуктораш, царгара шоаш ахча дlа а дениа цаашта доагlа билеташ хьа ла вия пассажираш.

Иштта кхамоста шоашта хlамилг йоаккхаш бар цу дийнахь Шалински автобоахама шофер нов. Мамадиев (итт саг вар Шаьла йодача автобуса тlа билет доацаш). ГАП-1 шофер нов. Исаева Чечен-Ауле ухача автобусаца билет доацаш 7 пассажир нигар. Хlаьта лаха гlулакхаш деча бюро № 67-70 ЧИВ йолча машина шофер вала де деза гlулакх а хета шийна болча аьттоа пассажираш дlа-юха кхувлаш лелар.

Пассажираш дlа-юха кхувлачара бокъонаш телхаергйоацаш цlенхаштта тоабе беза тlахьожам лоаттабара болх. Шеннаь дlадаккха деза паччахьалкхен кассе хlачудоаза ахча наха кисе деккара гlулакх. Из болх сихха тоабе декхарийла ба Нохч-Гlалгlай автотранспортни управлене кулгалхой.

«Сердало» газета рейдови бригада: С. ФЕРЗАУЛИ, Нохч-Гlалгlай автоуправлене контролер, Р. ИШЕНОВА, Нохч-Гlалгlай автоуправлене йоккхагlйола ревизор, М. ПЛЮЩ, КПСС Грозненски горкома инструктор, Б. КОСТОЕВ, тхо спец корр.

МЕХКАШКЕИ КОНТИНЕНТАШКЕИ ГlОЛЛА ПАРИЖ. Норт-Дам яхача собора тlара бlаргагухьях отта гочуча воккхала.

АФП—ТАСС.

КАПИТАЛИЗМА ЦИТАДЕЛАШКАРА КЪОВСАМАШ

Сона Москве гулъенна коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъера Совещани дуней коммунистически болламера бокъонца исторически событи а хинна дlаэттар. Хlанзара дуне дегlаалара керттерча проблемашта кlоаргга анализ а яь, Совещане хиннараша цхьана доккха дакъа лаьцар марксизма-ленинизма ганзе.

Совещане итогашна дувзаденна парта кулгалдеча органий съездашкен заседанешкен тlайнача решенешкен резолюцешкен белгалдоаккх цхьана къа а яьташ lалман лерда тlа оттаьча цхьана чакхдоалача гlулакхий хьадача программа империализмана дуьхьала къовсам вердика лагlа тlа боаккхаш айбара новкъоства дергхилар.

Коммунистий московски форум хиннача тlехьагlа дlаяххача хано тешал ду Совещане вь выводаша установкаш вахаро бакъьеш йилара, адамлен сийрдача идеалашта тlехьарча къовсамхой кердача толамашка кхоачашъеш хилара. Идейно-политически вахар дикка гоаденнад вежарашка йолча партешка, чlоагlденнад дунен халкъашта юкъера цар бувзамаш, марксистско-ленински теори бахьан долаш лоаттабу къовсам наьха санна чlоагlбеннаб.

Дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама лоархlаме офряа я капиталистически мехкашкара компартеш. Цу партеша шоай классови моастагlашта дуxьаларе къовсам юкъарчал доацаш империализма цитаделашка лоаттабу. Цар хоадамболлаш къовсам лоаттабу дерригa lаьдел монополей карадахара духьала, болхлой классех берригача къахьегамхой политически хьаштаьшта тlехьа, капитализмаца хоадамболлаш бола тlом болабара кийчбу уж. Укх тlеххьарча шерашка къахьегамхой классови къовсам чlоагlбара, пролетарски стачечни тlемаш дlахо дикъдалара даькъе кlезига хlамаш карагlдьннадац коммунисташта.

Хоьш ма дарра, сона 60 миллион саг чу а лоацаш хинна забастовочни болам дукха а чlоагlагlа бар 1968 шера хинначух. Дерригача дунен уйла, белгала аьлча, 90 миллион гаргача наха дакъа а лоацаш Итале хиннача йоккхача стачкана тlайийрар. Укх шера 6-ча феврале иза бола тагlа санна. Берригача мехка гlолла чакхъяьлар 10 миллион сагах чулоаца керда массеьа юкъара забастовка. США дийтта кlирана забастовки йир «Дженерал электрик» яхача хоменешарча 130 эзар болхлочо. Цу соцаш 50 де девккар соаьк декабрь бетта йолаьяча Швеце горнякий стачка. Аллха 1970 шера хьалхарча кхоь бетта забастовкаш болаьк долаш 2126 эзар ди баьха ха йира Англе. Иза бола социальни къовсамаш долалуш латт Япове, Франце, Латински Америка мехкашка.

Наха юкъера шоай влиянь чlоагlдар дуьне къовсам а лоаттабеш, кlезига халонаш эшае йийзаяц компартей. Наз бола пропагандистски судебни, полицейски паччахьалкхен а аппарат хинна lац нарва дуьхьала леттар. Цар хlаьачул тlехьагlа а даим тlагlертта къовсам лоаттабе беза социал-демократически кхьча тайпарчен реформизмаца, кагийбуржуазни анархизмена дуьхьала, болхлойн эттара дьалха профсоюзни боламерча, болхлой класса барт эгlар пайдана долаш дола низашта дуxьала. Цхьабакъда, уж халонаш йоллашехьа а, компартеша деха а лех, царна кора а доагlа наха юкъера шоай позицеш чlоагlъергйола наькъаш, шоай мутlараш чlоагlа кхотаде вlаштlехьдоал, марксистско-ленински теори дlахьалххакхул.

Доккхий толамаш даьхад ший мутlарашца юкъе 450 эзар совгlа саг а волаш йола Французски коммунистически парте. Февраль бетта хиннача парте съездо къаьсттагlа хьахьоах къамел вахаре ФКП лоархlам лакхбенна хилар, къахьегамхошта юкъера цун йоккха авторитет. Пролетарски интернационализма уйлана чакхъьйлар съезд. Французски коммунисташа хоадамболлаш юхатехар Роже Гароде гучахьяра оппортунистически позицеш, дукха ха йоацаш парте мутlарашта юкъера хlайаьккхар из.

Съезда депалера интернационалистически уйла къаьсттагlа хьахьехар французски дунен халкъашта юкъерчен коммунистически боламе воккхача дехтела Жак Дюкло къамела деш. Гулбеннараша чlоагlа дехтеш гlоарашa а долаш цо дагадоийтар Жан Жореса дешаш: «Интернационализм кlезига хилара воаких гаьна даьхенаа, интернационализм дукха хилча цунна вут гаргa». Парте гlулакхаш толаме лелаш хилара тешал ду цун мутlараш шердалара. 25 эзар керда член тlаккхийтае цун мутlарашта аьлха укх шера январь бетта дена апрель бутт юкъебаххьна йолча юкъа.

Итальянски компарте толаме къовсам лоаттабе къахьегамхой хьаштеш бехьан долаш. Ер шу дoладеннача юкъе берригача мехка чакхъяьлар Сийлахь-боккхача Октябро юкъарчал доацаш воздейстни а еш хьаьача парте 49 шу дузара сийна йолаь массови манифестацеш митингаш. ИКП ЦК аленуно парте теркам тlаберзабир предприятешкара цун организацеш чlоагlъяра, империализмана дуxьалара къовсам чlоагlбара. Итале дукха а дуккагlа болча коммунисташа хоадамболлаш бехке бир хlаиз ИКП-ера дlабахача, листта вlашагlъэдаьча автехьарчен аьрдехьарчен лозунгех латта кегабенна гlурт кхайкабеш доле «Манифесто» яха журнал арадаха дагадехараш.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаьча митингашкея собранешкен, итальянски коммунисташа хьахкхайкадир Ленина партеца шоай солидарность хилар. «Ленин хиннавецарe, пролетарски интернационализм хиннаецаре, Октябрьски Социалистически революци хиннаецаре, — хьахкхайкедир ИКП кулгалхоех цхьане а. Амендола — вайяр санна йола коммунистически парти хургьяцар. Вай а цу хьастара хьаува низаш, цудухьа да вай марксизма-ленинизма — вай низен вай цхьоагlоне дарда керттерча принципашта тlехьа.

Финлянде Коммунистически парте — Европе йоахагlа йолча компартеех цхьане — башха дикка события яр 1970 шера феврале хинна чрезвычайни съезд. Хоьш да, цул хьалхагlа хиннача съезде парте мутlарашка цун цхьоагlона кхераш тlа а тоссий болталарча даьккхе идеологически барт хlалла хилар. Московски Совещане решенеш вежарашка йолча партей опытах кор гlоргола а еш, финнски коммунисташа кlезига низаш тlалахайтадаш парте цхьоагlо чlоагlьяра. Съезда дика итогаш рeьза хинна тlайиlар финнски коммунисташа, КПФ берригача доттагlаша.

Демократически, антиимпериалистически низаш кхотадара шоаш беьча балха тlа дикка толамаш даьхна Бельге, Португале, Испане, Аргентина, Уругвая, Чиле, Кипра, кхьча мехкий коммунистически болхлойн партеша.

Совещани хиннача тlехьагlа кхь а дукхагlа шердалар компартешта юкъера шин оагlорахьарен дуккхача оагlонахьарен бувзамаш. Толаме чакхйийллар lаьрбий, центрально-африкански, латиноамерикански мехкий компартей регионални совещанеш. Укх шера январь бетта Москве вlашагlкхийтар Европерча 28 коммунистически болхлойн партей викалаш, хlаьта дукха ца йоаццаш Париже хилар континента капиталистически мехкий коммунистически болхлойн партей викалий совещани. Индокитаерча американски агрессене дуxьала лоаттабеча къовсаме цар низаш вlаштlехьдахара хетадаь яр из.

Коммунистически болхлойн партей вахаре а эттара хьалха уж идеологически чlоагlъяра а lаьльмате боккхача лоархlаме дар В. И. Ленин ваь 100 шу дизар дездар.

1970 ленински шера коммунистически партеша дукха уйла тlайоххийт В. И. Ленина лоархlамегlара балхаш, цун вахарах дола книжкаш, брошюраш, монографеш кепаьтташ арахьаран дlайоаржаяран 45 томах латта В. И. Ленина Сочиненей бизза гулам кепатехха арахийна бoелаш латт французски итальянски новкъостий. Подпольерча lаьльмате халача хьалашка В. И. Ленина Сочиненей бизза гулам шоллагlа арахецаш ба Аргентина коммунисташ. Хьалхарбар арабаьлар Октябра 50 шу дузаш. Чиле Компарте ЦК-ара марксистски тоххамий Института 1970 шера шийтта болх арахецаргба «Ленински хьехамаш хlанзара заман» яхача темашта хетабаьча дlахьехараш. Цхьаькка континенте — Африке, Судански компарте ЦК-ас дукхача тиражагlа lаьрбий меттала арахийцад «Ленинни къамал-кортмукъален болам» яха книжка. Уж жам масалаш дукхая да кхьча мехкашка а.

Дукхача партешка, цу даькъе Аргентина, Грецe, Индe, Венесуэла, Испане, Колумбе, Уругвая, кхьча мехкий партешка а укх шера хьахиннай башха-дика инициатива — 1970 ленински шу Компарте цу Ленински гlахьелам барца, вешта аьлча керда членаш чуэцара белгалдаьнкха.

Компартей инициативегlа а тайп-тайпарча прогрессиви организацеша хьаллоацаш а бlаргача 1970 шера чакхйоах массови ленински мероприятеш.

Миллионаш болча къахьегамхошта бlаргагучча хьаьвокх коммунисташа шоаш къонахчел долаши майрен нах хилар, къахьегамхой хьаштаьшта тlехьара бокъонца бола къовсамхой хилар. Шаккха юха а баргбоацаш шоай гlулакх бакъхиларах дог тийша хиларо, хlаравар денал долаш, вlаши гlо деш, шоаш дагалаьца бакъахьара хlамаш кхоачашдар духьа са ца кходеш дlачаккхбовла даим кийча хиларо шоашкаьа чlоагlа безами сийлен яьккхай цар городерчен юртарчен къахьегача наьха, интеллигенце, кагирхойн студентийн оагlонгахьара. Цудуьа исторически Совещани шу дизар шоаш белгалдоаккхаш, дерригача дунен тlара коммунисташ, царца цхьан лозунга кlал а этта йолхаш йоза еррига прогрессиви организацеш дог тайша а антиимпериалистически къовсамерча къахьегамхой овлангара хьаштиш машар социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсамерча вай боламо тоххамах чакхьъьннача марксизма-ленинизман пролетарски интернационализман байракха кlал керда йоккхий юлталонаш йоахаргхилараx.

Л. ГРИГОРЬЕВ. (АПН).

Нохч-ГIалгIайчу гIолла

Селханара студенташ—хьехархой

Нохч-ГIалгIай педагогически институте шоаш дийшача унх пхе шера кIезанга хезадацар хьехархой хила кийчлучарна къона тIехьа нхеена нийслургйолча халонах, шоашта хьалхашка оттаргдолча донкарех. Шоаш из дина ихатадьага хьахьенхар историка-филологически факультете къаман отделене дешаш хиннач ар паччахьалнхон экзаменашна.

Укх деношна тIеххьара экзамен дIаелар выпускникнаша. Юрташ карча школашка гIалгIайн ножчий меттеи литературйн, эрсий метти литературеи хьехачарна тIалхетаргва ихы э 40 хьехархо.

Дина а тIехдина а знанеш гойтар паччахьалкхен экзаменаш дIадучча хана дуннхачар. Царна юкъе Кациева Лида, Виситаев Салман, Дзортова Залотхан, Тайсумова Тамара, Таранова Есимат, цунха кхьбараш а.

В. ВАХАЕВ.

НАХА БАРКАЛ ОАЛ

Нгу шу сонгIа за я Советски района Шаро-Аргун яхача юртарча тика заведующи волаш Мацаев Сайпудина баьх бу. Наха сий ду цун ший гIулакх до дика кхоачащдарах.

Щена а дестам болаш а я тика, шо-шеай моттигашка дIанийсальд товараш нахаца безамé а Iымерза а ва. Шийна могар ду Сайпудина наха лукхагIа хоатташ дола товараш тикачу массаза хилийтара.

Цудухьа Мацаев Сайпудина кулгалдеча тика даим кхоачашъю товарооборота план. Ножай-Юрта райПО правлене сийлен грамоташ телаш, баркалаш кхайкадеш дукхаза белгалдаьккхав Мацаев. ХIаьта юрта бахача наха чIоагIа баркал оал цунна.

А. БИСИЕВ.

Лораде памятникаш

Укх деношка Сунженски культура ЦIагIа истореи культурам памятникаш лорадара Ерригроссийски общества районни отдела конференци хилар. Памятникаш лорадара йолча Сунженски общества бахча балхах доклад йир районни культура отдела заведующе З. В. Февралевас.

Пренеех къамаьлаш дир «Знание» яхача районни общества бехтанхаме секретара М. И. Гадеева, истореи культурам памятникаш лорадара общества президиума член нов. Долиника, автотранспорти предприяте болхлочо В. П. Чесновшке, «Победа» колхоза колхозхочо Н. И. Моисеева, кхычар. Цар дийцар памятникашта лакагIа доал дара, общества керда юхьанцара организацеш хIашагIйохкара, цар мутIареш шердара де дезарех.

Истореи культурам памятникаш лорадара общества керда районни совет, ревизиони комисси, республикански конференце баха делегаташ хержар.

С. СУЛТАНОВ.

Ремонт яь баьннаб

Школашкара занятеш яхачам йистеньнанцар Ножай-Юрта района Энгеной яхача юртарча юкъерча школе нийсача дешара шера кийчча а болабеннача хана. Iалашдир школана а хьехархошта а бIарччача Iаьша ндаечам хилала деза. ХIаьта шоай тIеххьара занятеш чаккхьйича школа ремонт еча юкъестала баьхкар школарча классашкара дешархой.

ХIанз школа гонахьара керт тешь, басар хьекха, массайнача классашка кIир тека, корашта, неIаршта, кIбашта, [illegible] басар хьекха баьнннб укххав.

Школана яь ремонт дика я аьнна мегаьй райОНО комиссе.

А. Алиев, дешархо.

ХIа аьннача кийча ба

Укх деношка Анисимова цIерагIча Новогрознененски мехкдаьтта чакхдоахача завода кое шоай низ, хьинар, говзал хьахьокхаш кихар граждански обороне дакъалоацараш. ХIанзалца шоаш Iомадаьчун экзамен дIалуш вар цига хинна хIара сег, звено, команда.

ЦаI шоллагIчоа тIехьа «зенаш дахьа» моттигашка дIайолх объектови командаш. Эггале хьалха хьаккова завода финансови дакъа начальник Ф. А. Баландина кулгалду разведкикий группа. Царна тIехьа я къона пожарникаш А. Исмаилов А. Разумов юкъе бола противопожарни группа. Массехк минут яллехь йоаю кадай лелача кийча наха аьнна цIи. Ший декхар дизза кхоачашдир № 21—2 болча установка начальника К. Г. Горбатенкос кулгалдеча спасательни группи. Хатар хиннача моттигера лозабаь нах хьаовакхухьаш, царна гIулкх деш белгалаьлар лаборантка Н. Додотаеван болхло Р. Линаискаяи керте латта санитарни звеньяш.

Л. БАГРИНЦЕВА.

Грозненски слюдяной фабрике дика йовзаш я шипальщица Леван Мария. Сменни нормаш дикка тIехнхоачкшъю яо, балха тIа иккьакха гIалат далийтац. Иштта кьахьегаш хьайоагIа тIахьожамхо А. Карпенко а. Цунга гIолла чакхьаца продукци дика [redacted] хилац. Цудухьа фабрика «бIаргаш» оал цох болхлоша. «бIаргаш» оал цох болхлоша.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) тIахьожамхо Л. Карпенко шипальщикас Леван Марияс кийчъяьча продукце дикалга хьожаш йола.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЪОНАЧА ЙИIИЙ ГОВЗАЛ

Урус-Мартана районни библиотеке ешечое хала дац шийна эша книжка лаха. Шн-ший отделенаш дозза ийс э дъь латт уж. Медицински, юртбоахама, Iилма-технически, художественни, кхьдолча литература 16 эзар совгIа экземпляр книжка да укхаза.

Книжкаш дешараште юкъе тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах библиотекара Яндарова Розас. Керда книжкай обзораш, уттаю, дешарий конференцеш, диспуташ ю. Цу гIулакхо книжкапа безам тIабохийт наьха. Цудухьа шерра-шера дукхагIа хуа библиотекера деша книжкаш кхухьараш.

ХIанз къахетта дукха болх ба библиотекарий. Каст-каста йода Яндарова Роза юртбоахама къахьегамхошта деше керда журналаши газеташи йийе, цига хуча книжкаш а. «Молнеш», къахьегама листокаш арахеи, вой мехка а доазол дехьара а кердадараш дIадовзийт.

Дукха ха йоаццаш «Дунен халкъашта юкъерча хьалах» беседа йир Яндаровас «Красноармейский» совхоза къахьегамхошца.

М. МАГОМЕДОВ.

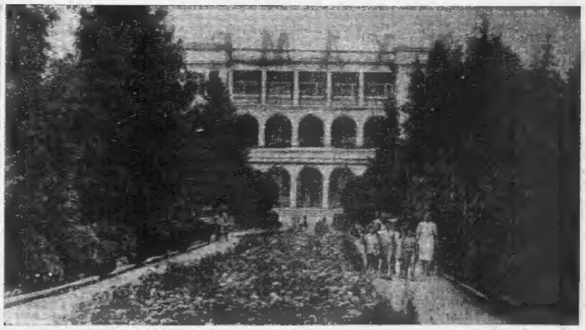

Къилбаседа Кавказа, Азейрбайжана, Грузе, Брянски Костромской областей, Подмосковья дикагIа йолча здравницашка дIахьоредда наха Дагестанерча нохк агарах зенаш хиннача районашкарча береша. Дега йоазалиен йизза боахо сене тIавйцар уж Черсай-Балкхарой АССР-ча «Звездочка» яхача берий санаторе. Цига даьнкха да ер сурт.

Р. Дина сурт. ТАСС фотохроника.

САГОТА ХIАНАЙ цIенна гаьна бараштa?

МАССЕХКАЗА дийтар аз Наьсарерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза жа лезадераша редакцега дайта письмо. Хала дац цар кхачох кхета. Тхоай цIенна, дезалхошта, юрта, бовзача-безача наха гаьна а даьнна лоамашка, орашка, аьлешка тхо дахе а массане дараш санна да тха дегаш, царна санна беза тхона салоIам, сакъердам, йовх цар. юнцар электрически сердал мара еие а. Городе, юрташка бахача наьха санна тха-а догдоагIа телевизорага хьежа, радиога ладугIа, газета, книжка деша, мехка, цун доазол дехьа фуд ха.

Белгалделаш: из декар дер, тахана моральни «кхача» ба тхона ехараш, дукха ха яха боккхий нах хилар. Уж а тахана рча вахара ншта тIера халча царна жа, доахан доажадеш, боахкача къоначар дегаша цу «кхачанга» мел сатуво ха хала дац. Царга а ладувгIаргда вай цига дIахазьачча.

...Лаххача довкъашка, кIоергаче орашна гIолла кхесте а дах наьи боса дагIеча цига цIен юхе Iодаьхар тхо района кертерча ветеринари лора машина.

Мангала кий а туллаш лаххача детIара витиъе вомкха сег духьал вера тхона. Из на пасьмона кулгаш йздьрех цаI — Тужаев Жунид.

— Гой, — аьлар цо шоай цIен карнна юхе гIолла тIех а даьнна долхача электрически сьргашвахь кулг дIа а хьекха. — цитта юхе ераш дешаре-м сердал иа генна хала а нича хетаргдар. Проводка хьачуйиллв линиеш Iодахча тха цIагIа а вIалла из дIачу иа юллаш тхона улув дагIача цIагIа а фатагенa лампаш йоагаю укх шии шера.

— ВIалла сеговецй, — хетт аз. Жуина цхьа дуненах дое дала сег саина цугт лостадьача иа витар духьа. Вожаш гаьнна ертIенашка жа доажадеш бар.

— Сегай дьяра шоашта эшача хана-м.

«Шоашта эшача хана-м». МаIаш де дезаш дар из. Малав Жунидал, цун дезалал, цуццарча жа леладерел дукхагIа из сердал, из энерги еаш, малашй уж «шоалта» ахараш? ДIа уйла йича, дIахо ладийгIача байзар цу лешай чулоацам.

Жа ларга ха хьатIаоттаце а беррига совхоз кулгалхой, специалисташ оьрцаI а баьнна электрически сердал сагиётар культстане. Болх бе йоллелар жа лорга машинаш, сийрдалаьлар бусйоагорго ленаш Iаьржаль Жунида цIенна. Массанне а из сердал шоашта хургъа мотташ радиоприемникаш, телевизораш, кхьйола цIаьIа эйа цу тайпара хIаннаш иЁе баьлар жа леладераш. Лоазараш лора, сакъердар, салоIар.

Бакъда, жа лерга доллашехьа тхьайёар из моттиг, хьалха санна бусйоагоргаш лотаелар цIеношка. Къахьетта моакъа хилар из гIулакх шоай дашика ноаноцна мега боахкича кхуаш боагIача желираштa Турпаева Хьаврана, Тужаева Заргана, Тужаева Таусана, нагийча наха Тужаев Шамала, Витеа Алписома, кхычарна. Кхы вIалле хIана деше книжка, журнал деша а на доний цар сарахь салоIача лана (шевар 8—9 класс ягайка ба из цIераш вьха хагирхой).

Из хиннал Жунида «шоашта эшача хана» аьлар. Кхьча тайпара аьлча, оаха бу болх, дулха центнераш, тхана килограммаш дукхагIа дагаботха совхоза кулгалдошта, ихилга дар из. Бакълув. Жа лоргача хана культстане сердал хилийта йиш хиннай совхоза кулгалхой. ХIанз магаш...

Вештта дукхьала цу цхьан болхаме хинна Iаш из-м.

Социалистически вахара лоархIамегIа йола, кхахьега сег хьалхарча моттиге лоттаве, цун хьашташ кхоачашде тIахьехаш йола принцип йоагIача тайпара дархIац совхозе.

Гуйрахь лоамашкара дукха дарегIа дулх доагIаргда тхона яхаш багIа «Назрановский» совхоза кулгалхой.

ДоагIарг а да. Лоам тоига гIолла йоагIача баьца тIа дайнахь а бус а сутара дажаш доахкача 350 къоначa бежано Iоаеш латт уж дулха центнераш.

ТIаккха цу унзарча, яхераяча моттигашка уж доажадеш, царна Iунал деш, уж лорадеш боахкараш дагабоахкий цу дулхаги хьежаш багIачарна?

Дукха бахкаш. Кхьниеттел уж цигa болхача хана цхьан сего кулг тохапзар дIаьхача яхкав уж чубаха безача гIалах. Хьалха це хиннача тайпара хор-аеI а делкаш йисар из. Дукха ха йоаццаш йоачаш хулача хана догIах михьа лачкъаргйа ца хоьш хьийзар уж къонахчул дола аиъ сег.

Дукха ха я цу из юшнаш гIалий чу бахача доахнга боахкараша хIаманга цхьа кIа цукъагIа хьаьде тхона яхаш совхоза кулгалдошна дахар ду. хIана аьлча кхьаьа гIала харцар а хкерам ба. (цунна гаьна йоацдаш аьгIа на санна йола цаI хьарнай). Цу гIулакха шаар деррига а 200—300 сом эхча мара дац. Цу тIа из цIа шоай лизаца хьалде а раьза ба уж.

Дукха хIама эшаш укхаза электрически сердал сага а. Дукха низ боле мотор хлостабе могаргдолаш да укхаза лоам тIара Iочудетталу эггара зIамагIа дола хий а. С-100 яхача трактора мотор дIаоттабича хийшо 12 электрически лампа йоагоргья.

Доахан лeладерий хьаштaш миштад, уж товдара пазкъаш йичара лохаргда, аьнна оарцагIболла безац аьнна хетт укхазарча специалисташта. Цудухьа цар из дIа а хьоадац, кхычар царга хьа а хьоадац. Царгахьа букъ берзабаьб культура болхлоша, библиотекараша, кооператораша, лораша, почтальонаша.

Ши бутт хьалла райисполкома заседание тIа а бийха из гIулакх бахьан долаш чIоагIа бехк баьккьар района совхозий директорех, керттерча зоотехникех, кхьча бехке йолча организацейн учреждений кулгалхоех. Бакъда, хIанз юха а бицбеннаб уж.

И. ЗАНГИЕВ.

ОАХА ДАЬР МЕГАД...

Къоадн: Iаьнмате чIоагIа хьо цецъяргйолаш цхьа тамашийна хIама дувцаргда аз хьона Бекети.

Бекети: ХIанзарче хана сег цецъяяллал дола хIама чIоагIа хила деза, дувца Iа.

Къоадн: Дам вай дехалда де из сег цецдоаккхаргйолаш хIама, хIанзарча хана сего баьча бахах алапи хьадала тигац аьнна кезадий хьона?

Бекети: ХIанз Iа фу дувц, хьанала къахьегаш даьккха алапи хьалац яхилга фуд?

Къоадн: Халахета а цу тайпара гIулакхаш хIана а вайна юкъе нийслуш да. Iа тамашъергйолча организацешка а нийслу уж.

Совхх сентябрь бетта Наьсарен района «Октябра 40 шу» совхозе дика хьийкъа ялат чуэцаче новкъостала баха кийчбелар Нохч-ГIалгIай педагогически института историко-филологически факультете студенташ, преподавателаш. Масседола хIама вIаштIехьдаьнндар. Цкьабекъда, корайоагIаш яцар студенташта хIама кийчдергдола повар. Профсоюзни организаце еле а аьнна цу гIулакха оарцагIа ваьлар института преподаватель нов. Лоов. Юххера а хоза, шьэра дийца, доше лоамаш хургда хьона яьха раьза яьйигар столовейи ресторанийн треста № 19 йолча столове повар Климова Людмила Евграфовна. Дий бийса ца къовсаш студенташта кхача кийчбеш хилар повар 25-ча сентябре дена 25 октябра кхачалца.

Бекети: Фуд цох хиннар?

Къоадн: Цох хиннар да укх тайпара гIулакх: ялат чуийца а баьнна цIабаьккхар студенташ, преподавателаш массене а шоашта доагIа ахча дIанийцар. Цул тIаьхьа мара сетам бийна хьовзавзар повар Людмила Евграфовна. Цо баьча балхах алапи хьипацар аьнна дукха сагота вацар цуина дошо лоамаш дехха преподаватель. Тхьовра ер балхе югача хана санна безаме яцар профсоюзни организаци а. Се ахча хьо маца лургда аш, аьнна, тIаьхьа цхьанне а теркал яцар. Из гIулакх хIанзалца къастинав да.

Бекети: АЙ, ва Къоадн, института ректора, партийни организаце на хоьш даций из гIулакх!

Къоадн: Царна хоьшам дар из, харах фу пайда ба уж а цун гIулакха дукха сагота це хиннa. Алапи хьадела ректора тIахъар Людмила Евграфовна, цо цуй боахаме гIулакхашта волча заместителе тIахьожаю, заместителе профсоюзни организацена тIахьожаю, хIаьта профсоюзни организаце ший аргIана института партийни организаце гIо оал. Цуй гIулакха оарцагIвоалаш цхьакха вац. Хьенаде къахьийта даьнна алапи хьезац цо могаш повар Климова Людмила Евграфовна кьуза шу дала доал. Хьагуча суртах педагогически института кулгалхой а партийни профсоюзни организацей а уйла оаха даьр мегад шеш е.

Бекети: Из гIулакх нитта латтлга Нохч-ГIалгIай просвещени министерствана хай теш!

Къоадн: Ца хай а хIана тIехьадац Людмила Евграфовнайна алапи аьа а денна из гIулакх це къастадича.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ШУН БЕРАШТА

САДОАХКА ХIАМАШ — СИНОПТИКАШ

Садоахкача хIамашта (кIормацашта, чоалилгашта и. кх. дI.) дика хов хаоттам хуацалуш хилча.

Сарахь догIа долхе лыадилалехьа Iеха на Iехаш кови баьшера басиилгаш. Нигахь санна горницвет яхача зизана юхе гIолла тIехдоалаш дола кIормац, кхьйола а садоала хIама цу зиза тIа Iо тIа ца хойя — из да ецхан хургйолла, нигахь цу зизана тIа Iотlахоя — догIа делхаргда.

* * *

АСФАЛЬТА IАМ

Тринидад — даим ехка латта гIайре. Вест-Инде я из. Пич-Лейк яха тамашйина асфальта Iам ба укхаза. Iалаьмате дукха природни асфальт я цу чу. Мелла дукха из хьаякхарах а цIаккха а кховчалургйоцаш лерхI асфальта запасаш.

* * *

МЕЛЕКЕСС (Ульяновски область). «Восход» яхача культура Дворецa зрительни зале цхьаккха а духьа моттиг яц. Цига баьхкараша — атомни реакторий Iилма — тохкама института Iилмахоша, гIишлошъераша, лораша, хьехархоша чIоагIа ладугI Мелекесски гIишлошъеча управлене инженера Приходько Юзефа дувцачунга. ХIаьта цо, доскагахь букъ а болаш дIа а этте. «фотографически» нийса хьалдуш 25 знакага кхаччалца дола доска тIа дIаяздаь числош, цаI шоллагIчоа тIехьа долаш. «Математически феномена» ечарех цхьа номер я из. — Юзефа атта эш ихе знених латта числош, трехзначни ераш пхелагIча степени кхаччалца йоах, шоллагIча числон йоллагIча степена оала лох чекха вIашка а тох, тIера а доаккх дуккхача цифрех латта число, теттара чекха деш, цу хана текста знакаш дагарйо.

Дукха ха йоаццаш «математически феномен» СССР ВДНХ вычислительни техника электронно - вычислительни машинаца яхье ваьйна хилар. Приходькос ялх цифрах латта числош вIашка а техар тIера а даьлар, йиъ цифрах латта числаш квадрате даьлар. Хьахнина результат йис цифрах латта число да. ХIаьта машина из число лаьрхIар Приходькол цхьа минут хьалха. Приходько шин сахьата наь лоаттаеш машинал массехказа хьалха ваьлар овла лахара (извлечение корня) а вIашка тохара а действеш еш. Къахьегамен алапеи отдела инженера цIаккха пайда эцац арифмометрах. Ший болх барал совгIа отделерча новкъостошта гIо а ду.

(ТАСС).

«АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араьяннай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганди агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанара 13-гIа номер. Цу тIа я «Радиодиверсанташ» яха «Свобода» цIи йолча мюнхенски радиостанце идеологически диверсеш гучайоакаш йола КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара Х. Бокова статья.

Агитаторай политинформаторай долча коакъостала аьрхIа да В. И. Ленина 100 шу дизара хетаьча КПСС Центральни Комитета, СССР, РСФСР. Лаккхехьарча Советий цхьанна хиннача торжествени заседане Л. И. Брежнева яьча доклада беседаш ера дола методически хьехамаш. Тема шоллагIа — «Ленинизм — коммунистически тIишлош хьалъера байрахх».

ЛоархIаме моттиг дIалоацаш я номера тIа «Кхашкара массово-политически болх» яхача рубрика кIела йоатеха материалаш. «Ерригa а средстваш ялат чуэпара тIаерзаяьй» яхаш я цу номер тIара КПСС Грозненски горкома секретара Т. Ахматхановий статья.

«Кепитах дувц вай», «Дукха ма дай 1 процент», «ХIара трактора дикагIа болх байта» яхача темех цифраш подборкаш идеологически балха хроника я блокнота тIа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

КРАСНОДАРСКИЙ КРАЙ. Калевски района Карова цIерагIча колхозе ялаташ сихдаь чуэца доладеннача деношка казакий халкъа лора самодеятельни артисташа шоай колхоза а лоаллахарча боазамей а кхашкерчен бригадашкарчек станашка концерташ уттаду.

СУРТА ТIА: кхай тIарча стане ловзар деш я халхарий группа.

Е. Шулепова сурт. ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней доадамбоащаш морхеш а йоааш, йовчах а йоацаш, малхбоалехьара чIоагIа, республика къилбаседа - малхбовлехьарча районашка геттара чIоагIа муж а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 29—34, Грозне 32—34 градус йоахал йолаш хила а тарду. ДIахорча шин дени шин буси хуацалуш морхаш а йолаш, дукхагIча даькъа йоачаш а йоацаш, цхьаццайолча моттигашка дыкъ а къуагаш, хаьне лостам боацаш, гIайло, тIаьхьъача боаринга кхоачаш муж а хьекхаш ха хелен фегара температура буйсашка 14—19, деношка 28—33, лоамни районашка 23—28 градус йоахал йолаш хилеш тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО

4 июль

6.30 — Юрта Iуйре (нохчий меттала). 6.45 — Аширaш. 6.50 — Хоемаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольски племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Аширaш. 8.30 — Республика городашкаи юрташкеи яха радиовыпуск (эрсий меттала). 8.40 — радиовыпуск (нохчий меттала). 8.50 — Республика городашкеи юрташкеи яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Холстамер» яхача Толстой дувцарфара дакъа (нохчий меттала). ШоллагIа передача. 16.20 — Концерт. 17.30 — «Къоналла» (эрсий меттала). 18.00 — Халкъа кхалхара иллеш. 18.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14.30 — «Вий яха мостагIий» Теленой республикански театра спектакль. (гIалгIай меттала дешаш). 15.10 — Кинопутешбарвой клуб. «Са республика биографи» Хьалхара серe. 16.05 — 1970-гIа шерара ленински преме лауреаташ. Волгоградера мемориальни комплекс хьакхьаш. 16.25 — «Цхьа къоначa вахара йиъ оагIув» яха художественни фильм. 17.50 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.05 — «КВН-70». Финал. Баку — Одесса. 20.30 — Концерт.

РАДИО

5 июль

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — «Ленине байракх» газета обзор. 7.30 — Хоемаш. 7.40 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Шоана дукхаезача аширий концерт. 9.00 — Москва. 16.15 — «Дехкеаллар» яха Вересаева дувцар. 16.35 — Аширaш. 16.00 — Москва. 16.30 — «Литературни нохч-гIалгIайчоа» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 17.00 — Новкъостий, шуна дехарах йола концерт. 17.30 — «Къоналл» (гIалгIай меттала). 18.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14.30 — «Къона ленинец». 14.35 — Школьни каникулий деношка. МоданчIа бер санна боле Стрекичев Мишкас баьннкъ. 15.20 — Кинопекъбархой клуб. «Са республика биографи». ШоллагIа серe. 17.10 — Советски литературан искусствои мастераш. «Тха Артур» яха фильм. 17.36 — ДоттагIий экран. ГДР-а киноискусства. 18.35 — Спортивни передача. 19.25 — Кхай чаахьегамхошта дола концерт. 19.55 — Шоана берш. 20.15 — «ВоргI дин». Дунен халкъашта юкъера программа. 20.45 — Передачай программа. 21.00 — «Ловзашка яха лоса да». яха художественни фильм. 22.10 — «Са нанкар» яха фильм-концерт.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

4 июль

В. И. Ленина ЦIерагIара майда. 18.00. Музыкальни концерт. 19.00. Челюскиннаей цIерагIча кинотеатре эстрадни оркестра концерт. 20.30. Хроникально-документальни кинофильмаш хьокхаргда.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 9 сахьат даьлча дена болх беш да «Родина» яха кинотеатр. 19.00. «Атеист» яхача клуба заняти «Космос караерзаеча Советски Союза карагIдайнараш» яха лекци. 20.00. Кинолекторий. «Слово к разуму и сердцу» яха кинофильм. 20.00. Ицкакарча площадке халхара сайре. 21.00. Парке болх беш я автоклуб.

С. М. Кирова цIерагIара культуран салоIеи парк. 13.00. Республикански тенний театра «По щучьему веленью» яха спектакль. 18.00. Массови площадке халхараш, ловзараш, масовкаш. 18.30. Музыкальни эстрада. Грозненски гарнизона духовой оркестра концерт. 19.00. «Космически спутникаш — космически кемаш» яха лекци. 20.00. Зелени театре Грозненски гарнизона художественни самодеятельноста концерт. 21.00. Кинолекторий. «Когда шьют солдаты» яха кинофильм хьокхаргда.

Химикий культура Дворец. 14.00. Къонача пожарникий цIей.

Ленински района культура ЦIа. 18.00. Къонала хетаь тематически сайре.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 19.00. Школа дийша йистеньннхачара районни бал.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17.30. «Iилмен дин» журнала оагIонаштIа гIолла» яха тематически обзор.

5 июль

В. И. Ленина цIерагIара майда. 18.00. Музыкальни концерт. 19.00. НГНПЗ художественни самодеятельноста концерт.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 9 а 11 а сахьат даьлча болх беш да «Пионер» яха кинотеатр. 12.00. Берий утренник. Героаа спортсменашцара вIашагIкхетар. 15.00. Йохкача зале кIиранлийнахьара лекторий. «Дунем мехкашка гIолла» яха кинопутешествия. 19.30. Зелени театре «Атеист» яхача атиттеатра творчески отчет. Шамхалова «Марьяна» яха спектакль. 20.00. Ахкакарча халхара площадке халхарий сайре.

С. М. Кирова цIерагIара культуран салоIеи парк. 17.00. Массови площадке массовкаш, халхараш. 18.00. Музыкальни эстрада. Нохч-ГIалгIай филармоне симфонически оркестра концерт. 19.00. Кинолекторий «Советски сан культура» яха лекци. 20.00. Тематически кинофильмаш хьокхаргда. Цу хана Зелени театре Грозненски района художественни самодеятельноста концерт.

Химикий культура Дворец. 11.00. Болх беш да «Юность» яха кинотеатр.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 10.00. Дешарий конкурс. 17.00. Документальни кинофильмаш хьокхаргда.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17.20. Кинолекторий. Кинофильмаш хьокхаргда.

20-ча участка клуб. 18.00. «Сийлахь-боккхача баьчча васкетех ваха» яхача темах беседа.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (2-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора вин. — 2-20-11; бехктехкама секретара — 3-34-30; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахамий письмойи отделий—3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/34.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (2-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—2-20-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/34.

СФ05136. Заказ № 4890.